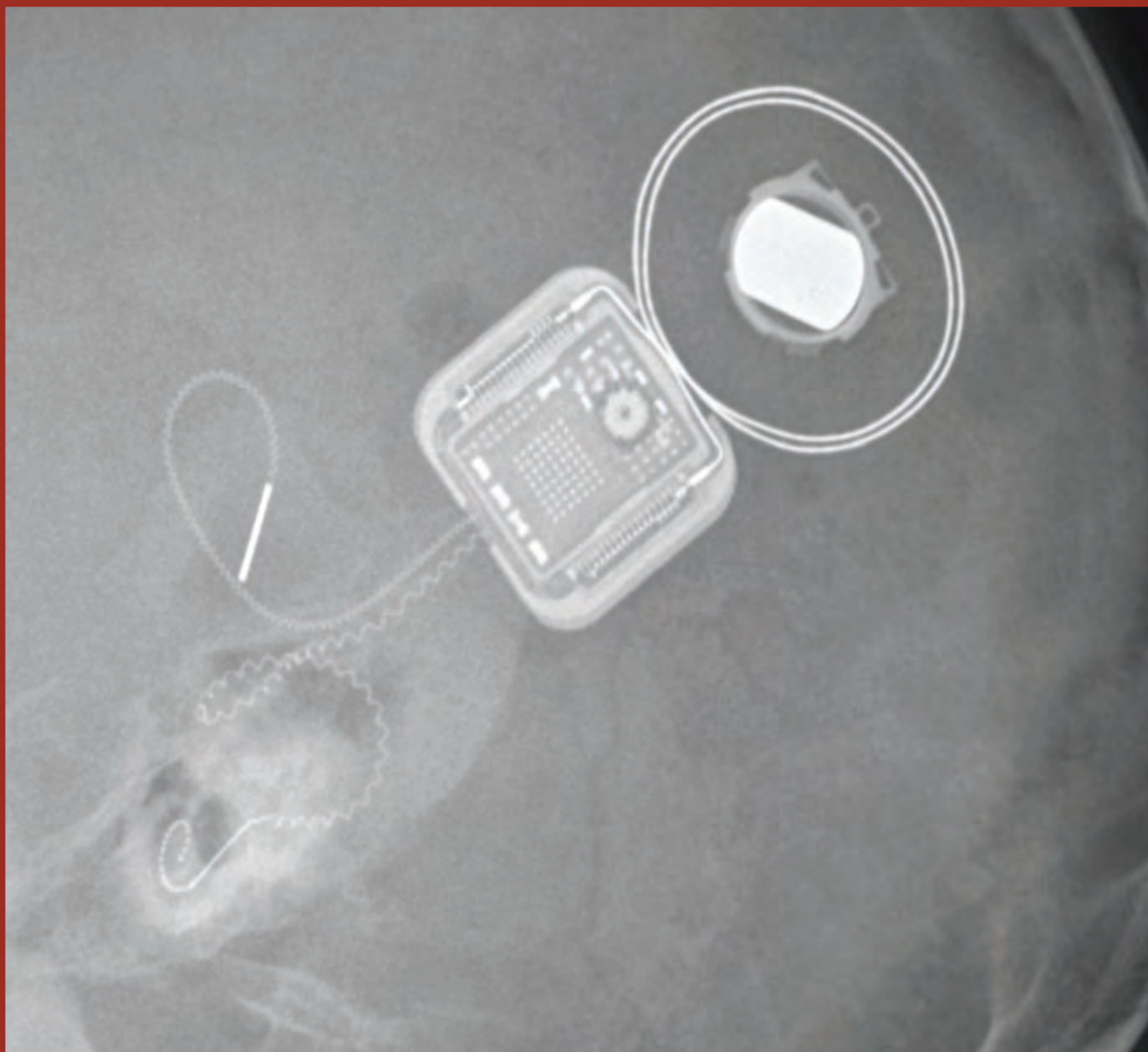

Objem zvoka

Časopis TIM-a za polžev vsadek, Center za sluh in govor Maribor, Vinarska 6, Maribor

SLIKANJE Z MAGNETNO RESONANCO (MR) PRI BOLNIKI
H Z VSTAVLJENIM KOHLEARNIM IMPLANTOM

Polžev vsadek	2
Uvodnik	3
Slikanje z magnetno resonanco (MR) pri bolnikih z vstavljenim kohlearnim implantom	4
Mednarodni dan ozavešanja o hrupu Zvoki pomladi 2020	5
Mednarodno leto zvoka 2020 - Poziv osnovnim in srednjim šolam za sodelovanje v mednarodnem natečaju Moj svet zvokov, 25. Kongres učiteljev gluhih, FEAPDA	6
Prostorska slika Centra za sluh in govor Maribor	8
Izobraževanje	9
Polžev vsadek in zakonodaja v Sloveniji	10
Razvoj govorno-jezikovnega potenciala v domačem okolju	13
Naglušen otrok v vrtcu	14
Starševski stres	16
Iz vrtca v šolo	18
Nov pribor, tudi za glasbene navdušence	20
Ključ do slisanja	21
Koraki do polževega vsadka in prvi meseci slušne rehabilitacije	22
Poslušam z obema polževima vsadkoma	24
Izštevanka	25

Informacije

Z vašimi vprašanji se lahko obrnete na člane Tima za polžev vsadek Centra za sluh in govor Maribor.

Tel: 02/228 53 40
02/228 53 46 (amb.)
02/228 53 44 (šola)
Fax: 02/228 53 63

E-mail:
diana.ropert@csgm.si
sergeja.grogl@csgm.si
mojca.kolaric@csgm.si
irena.varzic@csgm.si
milan.brumec@csgm.si
mateja.loparnik@csgm.si
mateja.frangez@csgm.si
katja.globevnik@csgm.si

Spletna stran:
<http://www.csgm.si/>

Časopis izdaja Center za sluh in govor Maribor - Tim za polžev vsadek, Vinarska ulica 6, 2000 Maribor
Direktor Samo Rumež, prof.

Odgovorna urednica Diana Ropert
Lektorirala Tjaša Burja
Uredila in za tisk pripravila Mateja Loparnik

Časopis je brezplačen in izhaja v nakladi 500 izvodov.

Tisk plačata podjetji Cochlear in MED-EL.
Poštnino plačata podjetji Posluh in Widex.

ISSN C506-2713

POLŽEV VSADEK

Milan Brumec, Center za sluh in govor Maribor

SLUH IN NJEGOVA IZGUBA

Zvok iz okolice potuje v uho, kjer se spremeni v takšno obliko, da ga naši možgani prepoznajo. Zvočno valovanje iz okolice potuje od zunanjega v srednje uho, kjer povzroči nihanje bobniča. Preko slušnih koščic se valovanje prenese do polža, v katerem lasne celice pretvarjajo mehanske vibracije v šibke električne impulze, ki jih slušni živec prenese do možganov. Ko je ta pot ovirana, slabše ali nič ne slišimo. Kadar slišimo slabše, smo naglušni in si pomagamo s slušnimi aparati. Če niti s slušnimi aparati ne slišimo, smo gluhi. V tem primeru nam morda lahko pomaga polžev vsadek.

KAJ JE POLŽEV VSADEK?

Polžev vsadek je elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze, ki jih možgani lahko "razumejo". Polžev vsadek je sestavljen iz

zunanjega in notranjega dela.

Zunanji deli polževega vsadka:

- mikrofoni: sprejema zvoke iz okolice; nameščen je za ušesom (na procesorju) ali na oddajniku;
- procesor signalov: majhen računalnik, ki signal iz mikrofona spremeni v električne impulze; vsi novejši modeli so že zaupljivi;
- oddajnik: plastičen obroč z navitjem in magnetkom; prenese signal iz procesorja govora v sprejemnik (notranji del).

Notranji del polževega vsadka:

- sprejemnik: sprejema signale iz oddajnika in jih razporeja na polje elektrod; vstavljen je pod kožo za ušesom;
- polje elektrod: nameščene so v polžu; preko njih se električni impulzi prenesejo na slušni živec.

ALI S POLŽEVIM VSADKOM TAKOJ SLIŠIM?

Ne! Po operaciji, ta običajno traja od 2 do 3 ure, ostane pacient do enega tedna v bolnišnici, dalje pa okrevaja doma. Večina se v tem času počuti normalno. Po približno mesecu dni mu strokovnjaki na kliniki dodajo še zunanje dele polževega vsadka, pri čemer je potrebna prva nastavitev procesorja govora glede na njegove individualne potrebe. Nastavitev ni enkratno dejanje.

Na začetku so nastavitve bolj pogoste, kasneje pa enkrat letno oz. po potrebi. PV ali kombiniran PV-slušni aparat se lahko vstavlja in uporablja na obeh ušesih.

Napredek in uspeh sta odvisna od mnogih dejavnikov, predvsem od tega, ali je gluha oseba že slišala ali pa je gluha od rojstva. Na vsak način pa polžev vsadek pomeni lažjo orientacijo gluhe osebe in olajšano pot pri učenju poslušanja in govora.

Sama vstavitve polževega vsadka ni dovolj za uspešno pridobivanje slušno-govornih sposobnosti, zato uporabnike usmerimo v rehabilitacijo.

MEDSEBOJNA POMOČ UPORABNIKOV PV TER STARŠEV OTROK S PV

Objavljamo e-naslove uporabnikov PV in staršev otrok s PV, s katerimi lahko izmenjate izkušnje:

Mojca Mihelič, uporabnica PV
mmojcy@gmail.com
Marjanca Skrobar, uporabnica PV
marjanca.skrobar@gmail.com
Klementina Pristovnik, mama
celofiga@gmx.at
Nataša Prokshi, mama
alter_tuina@yahoo.com
Hajdnik Irena, mama
hajdnik.irena@gmail.com
Zlatko in Maja Sobočan, starša
sobocan11@gmail.com
Forštner Franc, uporabnik PV
franc.forstnerh@hotmail.com
Andreja Blazina, uporabnica PV
andreja.blazina@gmail.com
Metka Knez, uporabnica PV
metka.knez@gmail.com

Vsi, ki bi bili še pripravljeni pomagati z izkušnjami, nam pošljite e-naslove, da jih bomo dodali v rubriko Medsebojna pomoč.

UVODNIK

Tjaša Burja, Center za sluh in govor Maribor

36. številka Objema zvoka je nastajala ob koncu prav posebnega šolskega leta; leta, v katerem se je svet zaradi pojava virusa COVID-19 nenadoma začel ustavljati. Vse, kar se nam je zdelo še pravkar znano in samoumevno, je dobilo novo podobo. Spoznali smo oz. se spomnili, kako pomembni so zdravje, družina, druženje, pristni človeški odnosi, objem, stisk roke ...

Časopis Objem zvoka nam to, kako pomembna je skrb za druge, pomoč, druženje, pa tudi veliko raziskovanja, učenja in prenašanje strokovnega znanja na mlade ... pripoveduje že 17 let. Tudi ta številka prinaša veliko zanimivega in poučnega branja.

Začnimo pa s čestitko doc. dr. Janezu Rebolu ob izvolitvi v naziv izrednega profesorja. Čestitamo!

Njegov tokratni strokovni prispevek nas seznaja s posebnostmi in potekom slikanja z magnetno resonanco pri bolnikih s polževim vsadkom. Obiskali smo 25. kongres učiteljev gluhih – FEAPDA, posredujemo vam poudarke in pomembne novosti. Šolsko leto 2019/2020 je potekalo tudi v znamenju vse večje prostorske stiske Centra za sluh in govor Maribor. Ga. Tugomira Vizjak Kure je svoja občutenja ob tem podelila z nami. Sledijo prispevki uporabnikov polževega vsadka oz. njihovih staršev, vedno znova zanimivi, koristni, navdihujoči.

Prijetno branje.

Doc. dr. Janez Rebol,

*naš dolgoletni sodelavec na področju dela
z gluhihimi osebami, je bil izvoljen v naziv
izrednega profesorja.*

*V želji po nadaljevanju našega uspešnega
in edinstvenega sodelovanja mu
iskreno čestitamo.*

***Člani tima za Polžev vsadek
in zaposleni v CSGM.***

SLIKANJE Z MAGNETNO REZONANCO (MR) PRI BOLNIKIH Z VSTAVLJENIM KOHLEARNIM IMPLANTOM

Janez Rebol, Klinika za otorinolaringologijo, UKC Maribor

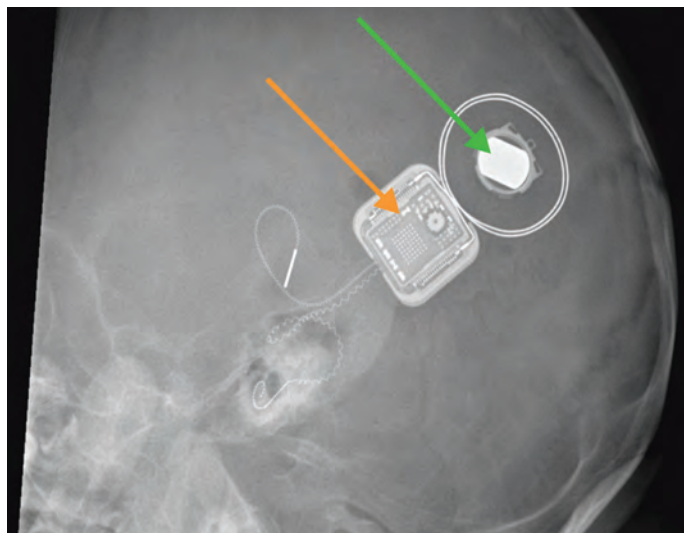
V zadnjih tridesetih letih se je slikanje z magnetno resonanco uveljavilo kot pomembna diagnostična metoda. Z leti se indikacijsko področje širi, izboljšuje se kvaliteta slik, pa tudi dostopnost preiskave. Slovenija pri tem sledi stanju v Evropski skupnosti, kjer največ MR preiskav naredijo v Nemčiji. Verjetnost, da bomo v teku življenja morali pristopiti k MR, je zelo velika. Pri tem seveda ne gre samo za preiskave glave, ampak tudi drugih delov telesa.

Število bolnikov s kohearnim implantom v svetu in tudi v Sloveniji raste. V sprejemnikih implanta, ki je pod kožo, se namreč nahaja magnet, ki omogoča pritrditev dela govornega procesorja. Ves čas, odkar izvajamo kohearno implantacijo v Mariboru, smo se trudili nabaviti naprave, ki bi omogočale izpostavitve v magnetnem polju 1,5 T z obvezanjem glave z elastičnim povojem in oporo. Oporo je potrebno namestiti na sredini mesta vsaditve magnetu. V tem času težav po opravljeni MR praktično nismo imeli.

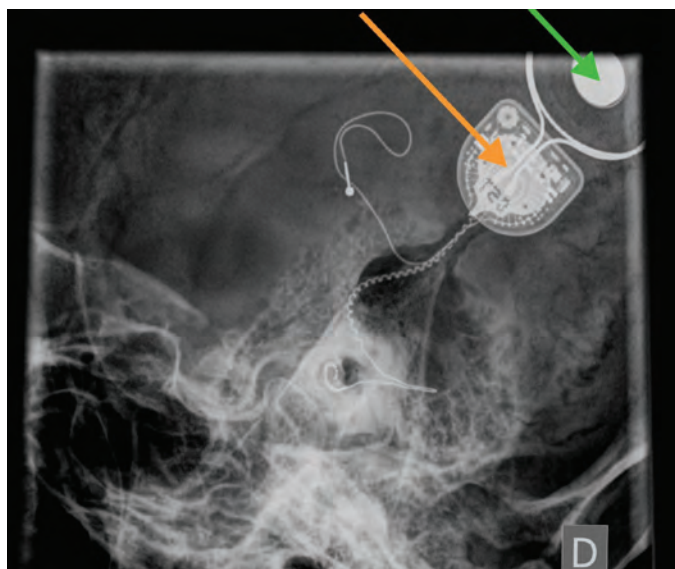
Sčasoma pa so v uporabo prišle naprave z močnejšim magnetnim poljem (3T). Radiologi so se verjetno navadili na stanje, kakršno je bilo skoraj 15 let in je imela večina naprav magnetno polje 1,5 T. Obvezanje glave z elastičnim povojem v magnetnem polju 3T namreč ne zadošča in pride do izločitve magnetu iz silikonskega ohišja sprejemnika. Prejemnik po tem dogodku procesorja ne more več dolgo nositi zaradi bolečin in otekline v področju sprejemnika. Potreben je operativni poseg, pri katerem reponiramo magnet nazaj v silikonsko ohišje.

Seveda se je pri prejemniku kohearnega implanta tudi potrebno vprašati, ali res potrebuje MR, ali pa bi lahko dobili enake informacije tudi s CT, ki ne predstavlja kontraindikacije za kohearni implant. Pri CT je tudi slikovni artefakt v področju glave bistveno manjši. Potrebno se je tudi zavedati, da bo ob magnetu, ki se nahaja v področju sprejemnika implanta, nastala na sliki senca (slikovni artefakt), ki se lahko pri nekaterih sekvencah širi do 10 cm. Priporočam, da to vprašanje prejemnik kohearnega implanta naslovi na zdravnika, ki indicira preiskavo.

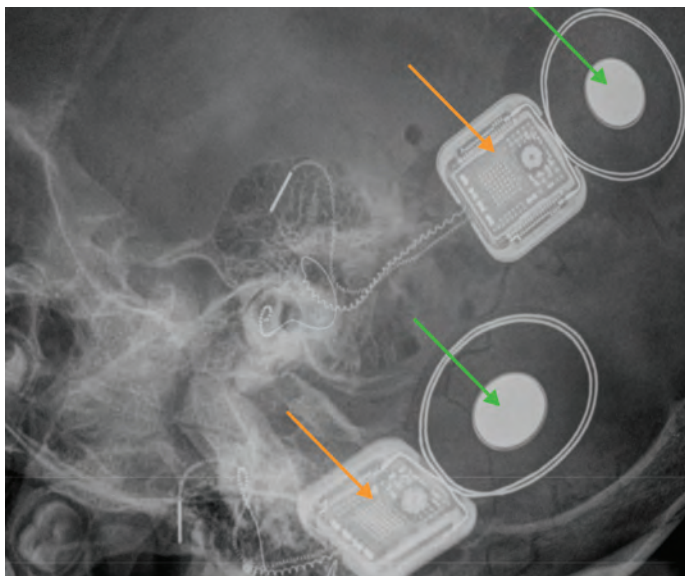
Od jeseni lanskega leta pa uporabljamo v Mariboru kohearne implante, ki imajo v sprejemniku rotirajoč magnet, ki omogoča izpostavitve v magnetnem polju 3T in pri katerih ni potrebna uporaba kompleta za MR. Zato sedaj ni več možno dati uniformnih navodil glede MR pri uporabnikih kohearnih implantov in se je potrebno sproti prilagajati glede na vrsto implanta.

Slika 1: Kohlearni implant zadnje generacije firme Cochlear serije CI 600. Zelena puščica kaže na rotirajoč magnet, oranžna pa na telo implanta s štirimi pravokotnimi oblikami na izstopnem koncu elektrode. Pri tej vrsti implanta ni potrebna uporaba kompleta za MR pri 1,5 in 3 T.

Slika 2: Kohlearni implant Cochlear Nucleus serije CI24RE. Zelena puščica kaže na okrogel magnet, oranžna pa na telo implanta. Za MR preiskave v 1,5 T je potrebno mesto sprejemnika zaščititi s kompletom za MR. Za MR preiskavo pri 3 T je potrebno prej magnet kirurško odstraniti in ga zamenjati s sterilnim nemagnetnim vložkom.

Slika 3: Bilateralna kohlearna implanta Cochlear serije CI 500. Zelena puščica kaže na okrogel magnet, oranžna pa na telo implanta s štirimi pravokotnimi oblikami na izstopnem koncu elektrode. Za MR preiskave v 1,5 T je potrebno mesto sprejemnika zaščititi s kompletom za MR. Za MR preiskavo pri 3 T je potrebno prej magnet kirurško odstraniti in ga zamenjati s sterilnim nemagnetnim vložkom.

Bolniki se nevarnosti v magnetnem polju večinoma zavedajo in pridejo na preiskavo opremljeni s knjižico z navodili ter elastičnim povojem s plastično kartico, kar pa pri močnejšem magnetnem polju (3T), kot že omenjeno, ne zadošča.

Izvajalec preiskave bi moral najprej preveriti, katero vrsto in model implanta uporablja bolnik. Nekateri modeli so za MR celo kontraindicirani. Zato je pomembno, da bolnik prinese s seboj identifikacijsko kartico o implantu in knjižico o smernicah glede MR preiskave. Možna je tudi preverba na internetni strani proizvajalca, s pomočjo katere lahko izvajalec preiskave pridobi informacije glede izvajanja preiskave pri bolniku. Če bolnik identifikacijske kartice o kohlearnem implantu nima pri sebi, je možno napraviti rentgensko slikanje glave v stranski projekciji, s katero je možno identificirati implant (Slika 1, 2). Bilateralni prejemniki imajo lahko na vsaki strani drug model, zato si je potrebno prikazati obe strani s kaudalnim nagibom rentgenske cevi za 15 stopinj (Slika 3).

Komplet s povojem in z oporo za MR lahko prejemnik kohlearnega implanta prejme oziroma naroči pri zastopniku firme, ki je izdelala implant. Če pred preiskavo obstaja dvom glede identifikacije implanta ali glede ravnanja z bolnikom, je smiselno, da se radiolog poveže z otokirurgom, ki pozna vrste kohlearnih implantov.

MEDNARODNI DAN OZAVEŠČANJA O HRUPU ZVOKI POMLADI 2020

Povzeto s spleta

Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (NIJZ) zadnjo sredo v aprilu obeležujemo Mednarodni dan osveščanja o hrupu. Letos bomo pozornost posvetili zvokom pomladi 2020, ki nas je presenetila z odsotnostjo hrupa v okolju.

Neprestano prisoten hrup v bivalnem okolju vpliva na naše počutje, povzroča vznemirjenost, moti nas pri delu ali učenju in povzroča težave, ko želimo zaspati. Dolgotrajen stres zaradi hrupa povzroča bolezni srca in ožilja. Zato je prav, da poskrbimo za zdravo bivalno okolje z zmanjševanjem okoljskega hrupa.

Pandemija novega koronavirusa, je povzročila izjemno zmanjšanje prometa na cestah, železnicah

in v zraku. Zaprti so biligostinski lokali, na ulicah ni bilo gneče, učencev, študentov, živžava, ki smo ga bili navajeni. Glasbeni dogodki so se preselili na TV ekrane, spletne portale in balkone.

Zanima nas, kako doživljate odsotnost hrupa, kako se počutite v stanovanju z odprtimi okni, kateri zvoki zdaj prevladujejo v vašem vsakdanjem življenju, katere pogrešate in katerih si ne želite več ...

Sporočite nam svoje občutke, razmišljanja in predloge na spletni naslov zvokipomladi2020@nijz.si si ali pa nam pišite na naslov NIJZ CZE Okoljski hrup, Zaloška 29, 1000 Ljubljana s pripisom na ovojnici »Zvoki pomladi 2020«

MEDNARODNO LETO ZVOKA 2020 - POZIV OSNOVNIM IN SREDNJIM ŠOLAM ZA SODELOVANJE V MEDNARODNEM NATEČAJU MOJ SVET ZVOKOV

Povzeto s spleta

Leto 2020 je s strani Mednarodne komisije za akustiko (ICA – International Commission on Acoustics) proglašeno za mednarodno leto zvoka (IYS2020 – International Year of Sound).

V letošnjem letu ICA začne svoje aktivnosti ozaveščanja o zvoku z natečajem za osnovne in srednje šole MOJ SVET ZVOKOV, ki bo izveden v sodelovanju nacionalnih društev za akustiko (Slovensko društvo za akustiko -SDA).

Sodelujoči iz osnovnih šol bodo po vsem svetu ustvarjali izdelke, kot so risbe, fotografije, krpanke, kolaže ipd. Sodelujoči srednjih šol bodo spesnili kitico s štirimi verzi za pesem Mi smo zvoki našega sveta (The Sound Of The World) v slovenščini in/ali v angleščini.

Ilustracije in verzi se morajo nanašati na temo Pomen zvoka za družbo in svet, izhodišče pa naj bo melodija oziroma refren pesmi Mi smo zvoki našega sveta.

Svoje prispevke posredujte skladno z navodili in z zadevo NATEČAJ Moj svet zvokov po elektronski pošti na naslov: okoljskihrup@nijz.si

Rok za oddajo prispevkov je 31. december 2020.

Avtorica: Sara Vidović, Osnovna šola Vodmat
Naslov: Hrup pod mojim oknom

Ilustracija doživljanja zvoka vir: splet

25. KONGRES UČITELJEV GLUHIH, FEAPDA

mag. Amelija Mozetič Hussu, Center za komunikacijo sluh in govor Portorož

Kongresa na temo Priprava gluhih na samostojnost v življenju smo se udeležili udeleženci iz 16 držav. Veliko je bilo udeležencev iz Balkana in JV Evrope. Potekal je konec septembra lanskega leta v Skopju.

Plenarni predavatelji so predavali o vsebinah, ki so pomembne za samostojnost v življenju.

Aleksandra Karovska Ristovska, asistentka s Filozofske fakultete v Skopju je poudarila, da je prehodov v samostojno življenje več: iz obdobja izobraževanja na trg dela, zapustitev doma in skrb za lastno bivališče ter oblikovanje svoje družine.

Po nekaterih raziskavah več kot pol gluhih nima težav pri vzpostavljanju stikov v družabnem življenju, težave imajo v komunikaciji pri opravkih v javnih

ustanovah (pošta, banka ...).

Dr. Manfred Hintermair s Pedagoške fakultete v Heidelbergu je poudaril, da so za dober socialno-čustveni razvoj in uspešno življenje potrebne dobre komunikacijske spretnosti, obvladovanje lastnega vedenja, razumevanja lastne motivacije, občutkov in potreb, pa tudi potreb drugih, zmožnost pogledati na vsako situacijo z več vidikov in razvite socialne kompetence za stike z drugimi ljudmi.

Plenarni predavatelj Leo De Raeve, belgijski dr. medicine, psiholog in učitelj za gluhe, je poudaril, da se gluhi in tudi njihove družine med sabo zelo razlikujejo. Pomembne so tudi kulturne razlike, potrebnega je veliko znanja in fleksibilnosti pri

iskanju najbolj optimalne podpore in pomoči na poti do samostojnosti. K večji samostojnosti poleg rehabilitacije pripomorejo tudi razna srečanja, namenjena mladim gluhih, kjer obravnavajo njim aktualne teme.

Plenarni predavatelj Martin McLean je od rojstva gluh, sporazumeva se tako govorno kot tudi v znakovnem jeziku. V Veliki Britaniji vodi društvo mladih gluhih, ki vključuje delo na vladni politiki, kampanje, raziskave, mladinske dejavnosti ter zagotavljanje informacij in nasvetov. V svojem predavanju je prepletel lastne izkušnje prehajanja v samostojno življenje in načela, ki jih upošteva kot svetovalec. Poudarja pomen izobraževanja mladih med 14. in 25. letom in pomen podpore za uspešen prehod v odraslost.

Predstavniki sodelujočih držav so opisovali primere dobre prakse, sisteme poklicnega usmerjanja in razne raziskave, ki so direktno ali posredno povezane s samostojnostjo. Švedska predstavnica na primer poudarja pomen branja v izobraževanju, začetno branje pri gluhih je bolj povezano z vidnimi strategijami.

Belgija je predstavila študijo o vizualni prozodiji; kako bi z grafičnimi različicami v pisavi vplivali na boljšo prozodijo med branjem (melodija, naglaševanje, poudarki, ton, hitrost, glasnost ...) in nato posledično izboljšali tudi samo govorno prozodijo.

Grčija poudarja notranji vidik samostojnosti: samozagovornišvo. Pomembno je poznavanje sebe in svojih pravic ter ustrezna komunikacija.

Drugi grški prispevek je izpostavil bulizem (nasilništvo, ustrahovanje). Sliščeči v primerjavi z gluhih vrstniki pogosteje nastopajo v vlogi ustrahovalca, gluhi otroci redkeje, ni pa statistično pomembnih razlik med skupinama v vlogi žrtev bulizma.

Velika Britanija je izpostavila pomen samostojnosti mladih pri odločanju o implantaciji. V Veliki Britaniji namreč v zadnjem času omogočajo implantacijo osebam s slušno izgubo pri 80 dB ali več na vsaj dveh frekvencah v območju govora obojestransko, kar povečuje zanimanje za PV med mladimi s težko izgubo sluha.

Angleži so predstavili tudi metodo smiLE za učenje vedenja in izboljšanje socialne komunikacije gluhih otrok s slišječimi osebami v raznih priložnostnih vsakodnevnih situacijah. Tretji angleški prispevek pa je obravnaval duševno zdravje gluhih. V Angliji ugotavljajo, da v primerjavi s slišječimi 25 % več gluhih kaže težave v duševnem zdravju. Mladim so v pomoč na voljo posebni specializirani programi, ki pa so namenjeni le popolnoma gluhih.

Kosovo pa je na podlagi študije stališč izpostavilo, da zaposlovanje gluhih otežuje diskriminatorna miselnost in neprilagajanje izobraževanja potrebam

Aplavz poslušalcev, vir: splet

na trgu dela. Slovenci smo predstavili rezultate raziskave o stopnji samostojnosti gluhih in naglušnih učencev in mladostnikov, v kateri ugotavljamo visoko samostojnost pri osnovnih življenjskih veščinah in pričakovano nekoliko manj pri učenju in v komunikaciji, posebej pri oblikovanju samostojnih besedil.

Nekateri so predstavili potek poklicnega usmerjanja v svoji državi. Pri karierni pripravi v šolah za gluhe v Nemčiji je zanimivo, da starši za en dan peljejo svojega otroka na delovno mesto, da spozna in doživi delo staršev. Poklicna šola za gluhe je sistem poklicne šole, delavnice, strokovnega tima ter dijaškega doma. Poudarek je na vaještvu in mojstru, ki je usposobljen za delo z gluhih. Tudi Srbija je predstavila poklicno usmerjanje, vendar izpostavila težavo – preveč zaščitniški starši. Romuni so poudarjali tudi pomen skrbi za kulturo gluhih; druženje z drugimi gluhih, sporazumevanje v znakovnem jeziku, ki je dandanes možno celo na daljavo, prireditve, ki omogočajo izražanje identitete in pripadnosti. Zanimanje za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami se v Romuniji postopno povečuje, žal pa so pripomočki, ki jih gluhi učenci potrebujejo, strošek staršev.

Severna Makedonija je v svojih prispevkih predstavila svoji dve šoli za gluhe: osnovno v Bitoli in srednjo v Skopju, pa tudi svoje delo na področju rehabilitacije. Tako kot v Sloveniji se poslužujejo različnih metod dela. Poudarjajo tudi pomen zgodnje obravnave, prilagojenega programa z enakovrednim standardom v ustanovah za gluhe, pomen znakovnega jezika in prisotnost tolmača v visokošolskem izobraževanju.

Trenutno se makedonska vlada nagiba k totalni inkluziji z deinstitucionalizacijo. Makedonski kolegi v raziskavi ugotavljajo, da za osebe s PP v rednih OŠ niso zagotovljene niti prostorske niti specialno didaktične prilagoditve, ugotavljajo

splošno nepripravljenost učiteljev in šol na učence s posebnimi potrebami. S tem dokazujejo, da Severna Makedonija še ni pripravljena na popolno izobraževalno deinstitucionalizacijo in zavračanje starega izobraževalnega procesa za osebe s posebnimi potrebami. Nadejajo se pozitivnega učinka kongresa, saj je bilo iz veliko prispevkov razvidno, da imajo v vseh evropskih državah poleg inkluzije tudi institucije za gluhe. Pomembno je namreč vedeti, da nikoli ni enega samega pristopa, ki bi ustrezal vsem. Na eni od delavnic smo zaključili z mislijo, da smo v bistvu vsi drugačni in vsak od nas v določenem trenutku potrebuje poseben pristop

PROSTORSKA STISKA CENTRA ZA SLUH IN GOVOR MARIBOR

Tugomira Vizjak Kure

Verjetno smo vsi, ki smo dolga leta povezani s Centrom za sluh in govor Maribor (v nadaljevanju Center), ob dogodkih, povezanih s prostorsko stisko Centra, začutili, da je skrajnji čas za ustrezen rešitev problema.

Otrok, ki potrebuje izobraževanje v prilagojenem programu za gluhe in naglušne otroke, otrok z govorno-jezikovnimi motnjami, otrok z avtizmom, je vedno več. Prostorske kapacitete temu več niso kos. Vodilni na Centru se trudijo in iščejo rešitve, ki bi zadovoljile potrebe po kvalitetni obravnavi otrok s posebnimi potrebami. Delno stisko rešujejo tako, da gostujejo v Dijaškem domu Maribor, ob tem pa se zavedajo, da to ni idealna rešitev. Ne bi izgubljala besed o tem, da tamkajšnji prostori niso bili zgrajeni za dejavnost osnovne šole s prilagojenim programom za gluhe in naglušne ter za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami. Lahko si predstavljamo stiske in težave, s katerimi se srečujejo otroci in učitelji, ki izvajajo program.

Obstajala je možnost, da bi se osnovna šola Centra za sluh in govor Maribor, ki sicer ima dve organsko povezani organizacijski enoti (zdravstveno enoto ter enoto OŠ in vrtec), v celoti preselila v Dijaški dom. S tem bi se dom ukinil, njihovi zaposleni pa bi ostali brez zaposlitve. Seveda je to izzvalo začudenje in razburjenje. Ampak na srečo ene in druge vpletene ustanove ta možnost ni obveljala kot ustrezen rešitev.

Žalostno je, da v 21. stoletju v evropski državi, v Mariboru, ne moremo urediti ustreznih prostorov za vzgojo, izobraževanje in rehabilitacijo (habilitacijo) oseb s posebnimi potrebami na področju sluha, govora in jezika. Obstajajo strokovno utemeljena pravila in smernice, ki se nanašajo na prostor, opremo, čas, metode za izvajanje prilagojenega programa ter prav tako strokovne smernice za izvajanje zdravstvenega dela dejavnosti, ki omogočajo obravnavo otrok in odraslih s tovrstnimi težavami.

Center je že ves čas obstoja (58 let) izvajal svojo dejavnost tako, da je po svojih najboljših močeh zadovoljeval potrebe obravnavanih oseb. Ves čas pa se je srečeval s prostorsko stisko in vedno so mu bile ponujene bolj ali manj začasne rešitve. Res je, da nobena rešitev ne more biti večna, vendar je pa lahko, vsaj v danem trenutku, optimalna!

Družba bi se morala zavedati, da je Center pomembna ustanova, ki svoje poslanstvo izvaja na visokem strokovnem nivoju ter od samega začetka delovanja sledi sodobnim strokovnim trendom in spoznanjem, istočasno pa uvaja inovacije na osnovi spoznaj in izkušenj svojih strokovnjakov. Center je že v 60-tih letih prejšnjega stoletja težil h kvalitetni integraciji svojih varovancev v socialno okolje. Osnovna doktrina je bila razvijanje govorno-jezikovne komunikacije, ki je integracijo omogočala. Ob sodelovanju z UKC Maribor, Oddelkom za otorinolaringologijo in CFK, je začel z izvajanjem

rehabilitacije oseb s polževim vsadkom. Prav tako je vzpostavil sodelovanje z Oddelkom za nevrokirurgijo in Oddelkom za nevrologijo in izvajanje logopedске terapije pri osebah po poškodbi oz. bolezni glave. Poleg oddelkov vrtca za gluhe otroke je Center organiziral oddelke za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami in kot posebnost tudi oddelke rednega vrtca za otroke brez težav, kar je bilo spoznano za primer dobre prakse in se ga je prijelo ime »Mariborski model«. Osnovna šola izvaja prilagojene programe za gluhe in naglušne otroke ter za otroke z govorno-jezikovnimi motnjami. Posebej je usmerjena v izobraževanje otrok z avtističnimi motnjami.

Center je bil učna in hospitacijska ustanova ter organizator številnih izobraževanj, posvetov, kongresov, kar je ime Centra poneslo v svet. To so samo nekatera pomembna področja, na katerih Center izstopa!

Center za sluh in govor Maribor ni namenjen sam sebi! To je ustanova, ki izvaja celotno obravnavo oseb s težavami na področju sluha, govora in jezika, ne glede na starost obravnavane osebe in ne glede na vzrok oz. pojavnost težave. Dvomim, da je v Mariboru, pa tudi širše v regiji, kdo, ki se še ni srečal s Centrom, ali vsaj poznal koga, ki Center pozna, saj je skozi Zdravstveno enoto šlo tisoče otrok in odraslih, ki so potrebovali pomoč pri rehabilitaciji sluha in govora. Veliko otrok s težavami je šlo skozi vrtec, kar jim je omogočilo kvalitetno vključevanje v večinske osnovne šole oz. v prilagojene programe osnovne šole, otroci brez težav pa so s pomočjo obrnjene inkluzije spoznali in sprejemali drugačnost ter tako postajali socialno zrelejši. Poleg otrok, ki so bili takoj

Center za sluh in govor Maribor, vir: splet

usmerjeni v prilagojeni program, je veliko šolskih otrok, ki zaradi težjih primanjkljajev na posameznih področjih učenja ali govorno-jezikovnih motenj iz večinskih šol prihajajo v osnovno šolo Centra ter tako na prilagojen način usvajajo potrebna znanja, kar jim omogoča nadaljevanje šolanja.

Zato bi občani morali zahtevati od odgovornih, da njihov Center za sluh in govor Maribor končno dobi ustrezne prostore, ki bi omogočali optimalno izvajanje multidisciplinarnih dejavnosti, potrebnih za uspešno obravnavo vseh, ki potrebujejo tovrstno pomoč pri odpravljanju in obvladovanju težav.

To bi omogočila namensko grajena in ustrezno opremljena stavba z vsemi priteklinami, ki so potrebne za kvalitetno izvajanje dejavnosti. Prepričana sem, da bi ministrstvo moralo razmišljati v tej smeri!

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

IZOBRAŽEVANJE

Konec junija vsako leto vabimo na strokovno usposabljanje z naslovom GLUHI IN NAGLUŠNI OTROCI V PROGRAMIH S PRILAGOJENIM IZVAJANJEM IN DODATNO STROKOVNO POMOČJO za vzgojitelje, učitelje in strokovne delavce vrtcev in šol, ki bodo v prihodnjem šolskem letu poučevali gluhe ali naglušne otroke. Usposabljanje poteka na Centru za sluh in govor Maribor, Vinarska ulica 6, 2000 Maribor. Tokrat je bilo izvedeno v ponedeljek, 29. 6. 2020 in torek, 30. 6. 2020. Izobraževanje je bilo letos izvedeno v sklopu projekta Z roko v roki poMOČ.

Udeleženci skozi predavanje spoznajo: kaj je izguba sluha, kako poteka razvoj poslušanja in govora otrok z motnjo sluha, kakšne tehnične pripomočke lahko uporabljajo ti otroci, kakšne so njihove posebne potrebe, kako poteka individualna obravnava, kako vpliva izguba sluha na razvoj osebnosti otroka, kako poteka delo z otroki z okvaro sluha v vrtcu, kakšne so prilagoditve pri delu, poučevanju, preverjanju in ocenjevanju znanja ter kako poteka mobilna obravnava teh otrok.

Za informacije o izobraževanjih v naslednjem šolskem letu lahko pišete na: irena.varzic@csgm.si

POLŽEV VSADEK IN ZAKONODAJA V SLOVENIJI

Bojan Mord, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Sem gluha oče treh gluhih otrok, razrednik na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, gluha tolmač za slovenski znakovni jezik, učitelj strokovno-teoretičnih in praktičnih predmetov grafične in medijske smeri, organizator košarkarskih kampov Mihe Zupana, direktor in urednik spletnega portala tipk.si za gluhe in naglušne TIPK d.o.o., gluhi novinar ter ambasador programa Erasmus+ 2017.

Sem oče 9-letne deklice, ki je bila implantirana pri 24-tih mesecih. V Sloveniji je zdravstveno zavarovanje zelo dobro urejeno. Krije vse stroške do te mere, da otrok dobi polžev vsadek in da je deležen tudi poznejše rehabilitacije. Prav tako je tudi dostopnost do tehničnih pripomočkov na zadovoljivi ravni. Tu in tam se pravice včasih ne skladajo, prav je, da na to opozorimo. Pravice in zakonodaja so živa stvar, samo s spremljanjem in opazovanjem uporabnikov lahko dosežemo, da se raven pravic oseb s polževim vsadkom izboljša. V tem prispevku želim predstaviti vse trenutne pravice oseb s polževim vsadkom in to, kar bi bilo treba na tem področju še nadgraditi.

Moj otrok je gluha, kaj sedaj?

Po statističnih podatkih se več kot 90 odstotkov gluhih otrok rodi slišječim staršem. Ko slišječim staršem zdravniki po koncu vseh preiskav postavijo diagnozo, da je njihov otrok gluha, se večini podre svet. Sprašujejo se, kako hudo je to, zakaj se to dogaja mojemu otroku, ali bodo kljub velikim komunikacijskim preprekam temu kos.

V Sloveniji ni urejenega »sistemskega pravilnika« o tem, kaj vse lahko država ponudi staršem gluhega otroka, katere ugodnosti lahko otrok pridobi. Če ob strani pustimo medicinski del, je ostalo prepuščeno staršem, da se znajdejo in se pozanimajo, kaj vse lahko koristijo. Seveda je odvisno tudi od staršev, koliko so vešč pri zbiranju informacij preko spleta ter temu, kako jih poiskati.

Še vedno v Sloveniji nimamo krovne sistemske zakonodaje, ki bi ob statusu gluhega otroka podelila »izkaznico« z vsemi navodili in usmeritvami o tem, kaj lahko otrok/starš koristi in kje dobi aktualne informacije, saj je zakonodaja živa stvar in se lahko z leti spreminja oziroma posodobi. Še vedno se ni uveljavil »Svetovalec – usmerjevalec za polžkov

vsadek (SUPV)« od predloga do danes je preteklo 5 let.

V vmesnem času od presejalnega testa v porodnišnici do »priklopa« govornega procesorja lahko preteče več kot leto dni (minimalno 9 mesecev). V tem času starši ne dobijo dovolj informacij (ali pa zelo malo) od različnih institucij; ni tudi »nobenega« centra ali svetovalca, ki bi starše seznanjal z vidika zakonodaje, pravilnika in tem povezanih pravic.

Tako bom sedaj poskusil tukaj združiti najbolj ključne zadeve. Morda se od regije do regije stanje razlikuje, posamezna občina je morda za osebe s posebnimi potrebami z vidika dostopnosti še kaj več naredila za svoje občane. Kot je na primer to, da rojstvo otroka določena občina »nagradi oz. pomaga« družini. Verjamem, da se seznam ugodnosti oziroma pravic kdaj tudi razširi, dobrodošlo je, da starši drug drugega o tem seznanimo in omogočimo drugim lažjo pot.

Presejalni test oziroma kasnejša ugotovitev »gluhote«

V začetku, ko opravijo prvi pregled sluha, ki še ni pravi pokazatelj, ali je otrok gluha ali naglušen, se po pregledu dodeli dojenčku prvi obojestranski slušni aparat in oliva oziroma ušesni vložek. Nato pa sledijo bolj poglobljene preiskave. V kolikor se ob koncu vseh preiskav ugotovi, da je otrok gluha in možen kandidat za polžev vsadek, se izvedejo določeni koraki:

Starši so pred posegom prepuščeni samostojni izbiri ponudnika za polžev vsadek (PV). V Sloveniji imamo tri ponudnike in sicer: Cochlear, Medel in Advanced Bionics. Staršem polagam na srce, da obiščejo vsakega ponudnika in da se posvetujejo. Žal se ne da testirati, kateri slušni procesor bi bil najustreznejši za vašega otroka. Ni enako, kot če greš v avtomobilski salon in tam testiraš testno vozilo. Svetujem, da se srečujete s starši, ki imajo otroke s polževim vsadkom, kajti papir prenese vse, dejansko življenje s temi aparati pa je povsem drugačno in vsaka oseba je posamezni primer. Ne pozabite, da z izborom »modela« ponudnika sprejmete odločitev za vse življenje; sicer je menjava mogoča, vendar pod zelo specifičnimi pogoji in verjetnost, da bo otrok upravičen do zamenjave,

je zelo majhna. Prav tako toplo priporočam, da se starši srečujete z gluho skupnostjo (Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana (www.zgnl.si), Društvo učiteljev gluhih Slovenije (www.dugs.si) in ostalimi društvi ali Zvezami v Sloveniji), da se seznanim s tem, kakšni so njihovi vidiki in kaj lahko pomeni pomoč ter podpora otroku pri spoznavanju in uporabi znakovnega jezika, ki je lep in zabaven. V kolikor ima otrok še težave z vidom, pa priporočam obisk na Združenju gluhoslepih Slovenije DLAN (www.gluhoslepi.si).

Ob odločitvi staršev za polžev vsadek vse stroške preiskave - kot so operativni poseg, vsaditev Cochlearjevih polžkovih vsadkov oz. elektrode (notranjega dela) in slušni procesor (aparatus), brezplačno - krije zdravstvena zavarovalnica.

Zagovarjam obojestransko hkratno vsaditev PV bilingvalno (obojestransko). Na vsakih pet let so upravičeni do novega zunanega procesorja - brezplačno - stroške krije zdravstvena zavarovalnica.

Od »rojstva« do popolne »rehabilitacije« govora in sluha (odvisno od posameznika) brezplačno zagotavlja zdravstvena zavarovalnica tudi vse obravnave (tedensko, mesečno - odvisno) pri defektologu in surdopedagogu (vaje poslušanja in vaje govora).

Kaj je na voljo? Ali ste vedeli? Kaj lahko uveljavljamo?

- **Otroški dodatek** (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih), višina glede na povprečni mesečni dohodek na družinskega člana, ter premoženje. Naslovnik: Center za socialno delo.

- **Odločba o oprostitvi plačila letnega povračila za uporabo cest** (Zakon o letni dajatvi za uporabo vozila v cestnem prometu), za prevoz otroka, izhodišče odločba o negi otroka ali odločba Zavoda RS za šolstvo. Naslovnik: Ministrstvo za promet, Direkcija RS za ceste ali Upravna enota.

- **Odločba za uveljavitev pravice do naknadnega dopusta za nego in varstvo otroka**, 90 dni - podaljšanje porodniške z 12 mesecev na 15 mesecev (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih); višina starševskega nadomestila za polno odsotnost z dela znaša 100 % osnove; Naslovnik: Center za socialno delo.

- **Odločba za vračilo davka na motorna vozila za osebno vozilo** (Zakon o davku na motorna vozila, DVM), pri nakupu avtomobila, pogoj trije otroci, mlajši od osemnajst let. Naslovnik: Ministrstvo za finance; Finančna uprava RS.

- **Odločba o dodatku za nego otroka** (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih), Dodatek znaša trenutno 100,50 € glede na uredbo ZUTPG, priložiti izvedensko mnenje zdravniške komisije I. stopnje. Naslovnik: Center za socialno delo.

- **Odločba o tehničnem pripomočku** (Zakon o izenačevanju invalidov), seznam tehnični pripomočki - PRILOGA; med pomembni zadevami je Baterija za polžev vsadek (sofinanciranje v deležu 85 %, lastna udeležba 15 %, glede na družinski cenzus oz. prejemnik socialne podpore pa do 100 % vrednosti glede na objavljen znesek za posamezni tehnični pripomoček. Naslovnik: Upravna enota, Financer: sofinancira MDDSZ.

- **Odločba o usmeritvi** (Zavod RS za šolstvo), usmeritev programa, dodatna strokovna pomoč (ure za svetovanje storitev in ure za premagovanje primanjkljajev ...). V redni program (prilagoditev prostora, prostor za izvajanje dodatne strokovne pomoči, možnost uporabe FM sistema, število otrok v oddelku manjše od predpisanega normativa -1, -2 otroka - pogojno). V specializirano ustanovo (primer Zavod za gluhe in naglušne); kot stroški vrtca se plača samo prehrana, program krije Ministrstvo za šolstvo ter skoraj vsakodnevna obravnava surdopedagoga. Določitev števila ur na teden tolmača za znakovni jezik v integraciji za osnovno, srednjo in fakultetni nivo. Naslovnik: Zavod RS za šolstvo.

- **EU kartica ugodnosti za invalide** (dokazilo o invalidnosti, lažje dokazovanje v EU za obisk muzeji, živalski vrt ...). Priložiti navedbo o invalidnosti ali telesni okvari. Naslovnik: Upravna enota.

- **Odločba Oprostitev plačila RTV-prispevka** (Zakon o Radioteleviziji Slovenija), dokazilo o okvari sluha. Naslovnik: Služba za obračun RTV prispevka.

- **Odločba za brezplačno Urbano LPP** (Ljubljana in okolica) Dostopnost za invalide - Mestna občina Ljubljana; priložiti odločbo o okvari sluha, (upravičen otrok + spremljevalec, s stalnim bivališčem Ljubljana in z okolico). Naslovnik: Blagajna LPP.

- **Odločba za brezplačni avtobus in gondola na Pohorje** (dostopnost za invalide - Mestna občina Ljubljana), priložiti odločbo o okvari sluha, (Upravičen otrok + spremljevalec, s stalnim bivališčem Maribora). Naslovnik: Upravna enota Maribor

- **Odločba o komunikacijskem dodatku** (Zakon o osebni asistenci), oseba od dopolnjenega 18. leta + upravičena do komunikacijskega dodatka). Velja od 1. 1. 2019, mesečno trenutno 146,06 €.

Naslovnik: Center za socialno delo.

<http://www.tipk.si/posebne-oddaje/p-r-a-v-i-l-n-i-k-o-osebni-asistenci-kaj-vse-moramo-vedeti>

- **Dohodnina** – uveljavljanje olajšave za vzdrževane družinske člane, šifra A5

(priložiti dokazilo, da ima odločbo o negi otroka). Po podatkih Fursa se olajšavo za otroka najbolj plača uveljavljati staršu, ki ima večjo plačo. Naslovnik: Finančna uprava RS.

- **Odločba o pravici do slovenskega znakovnega jezika** (Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika), otrok ki uporablja znakovni jezik, ki se ga uči in tudi sporazumeva v njem. Pripada mu 30 ur tolmačenja na leto (za privatne zadeve) v obliki vavčerjev. Pripada mu 100 ur tolmačenja na leto (za študijske zadeve) v obliki vavčerjev. Neomejeno mu pripada za vso komuniciranje v zadevah na državni ravni (šolstvo, zdravstvo, sodstvo ...). Naslovnik: Center za socialno delo.

Ob robu: Znakovni jezik

Od diagnoze presejalnega testa do morebitne odločitve za polžev vsadek (vmesno obdobje je lahko dolgo več kot 9 mesecev) svetujem staršem, da se seznanijo in učijo znakovnega jezika, ki omogoča neverbalno komuniciranje in usvajanje »osnovnega« jezika med dojenčkom in starši, saj s tem spodbudimo dojenčka h komuniciranju in kasneje mnogo lažjemu prehodu na sluh in govor. Znakovni jezik pa velja za osnovo neverbalnega komuniciranja ne samo za gluhe dojenčke, ampak tudi za slišče otroke. Z učenjem znakovnega jezika omogočite otroku čim hitrejšo zgodnjo zaznavo okolice in zgodnje spoznavanje jezika, vsak deležnik (oče, mati, brat, sestra na relaciji do dojenčka) mnogo bolj profitira kot pa samo čakanje na prvi »slušni« stik in komuniciranje. Analize in raziskave so pokazale, da je temu res tako. Gluha skupnost močno zagovarja to, da po operativnem posegu ohranja stik z znakovnim jezikom, saj pri kopanju, tuširanju, v spanju, plavanju na morju, bazenu omogoča »brezžično komuniciranje«. Znakovni jezik je samo bogatitev znanja jezika, ki je zelo lep in zabaven. Osnovne kretnje ter nadaljevalno izobraževanje spletna povezava: <http://znakovnik.si>.

Skupaj s soprogo, s katero imava hčerko sva se za najino deklico odločila za vsadev obojestranskega PV; pri komuniciranju z njo aktivno uporablja več različnih kanalov (kretnjo, govor), kljub temu zelo dobro bere in govori, torej znakovni jezik je kot spoznanje novega, dodatnega jezika. Sva velika zagovornika uporabe znakovnega jezika v

vsakdanjem življenju, saj se nama zdi, da z njim odlično premaguješ komunikacijske ovire.

Zaključek

Starši ob spoznanju, da je otrok gluha, želijo dobiti vse odgovore, ki so mogoči. Prav tako ob poplavi različnih zakonov in pravilnikov vsak starš ne dobi vseh informacij, prepuščen je sam sebi in svoji iznajdljivosti, srečo ima, če koga na »cesti« sreča in dobi kaj več informacij.

V šolah se pojavljajo težave pri postavljanju normativov za kombinirane razrede, v katerih so učenci tudi na treh različnih zahtevnostnih stopnjah, kar zelo otežuje pedagoško delo, obenem pa onemogoča učencem, da bi optimalno razvili svoje razvojne potenciale.

Pogrešam odločitev in dogovor ter ponovno podajam predlog, da se uvede »Svetovalec – usmerjevalca za polžkov vsadek (SUPV)« (predstavljeno na 5. slovenskem posvetu o rehabilitaciji oseb s polževim vsadkom) in da se morda na pobudo staršev otrok s PV ustanovi oddelek, društvo (pozor, neodvisnih teh v Sloveniji še ni), kajti menim da obstoječa sorodna društva, zveze omenjajo, da pokrivajo/zagovarjajo polžev vsadek, ne opravljajo dovolj svoje naloge ali zagovarjanja za skupnost PV, saj večino od zgoraj naštetih zakonodaj, pravilnikov, in mnogo drugih ne samo na državni tudi na lokalni ravni so opravile klinike, Zavodi, določenih posameznikov, ki so zagovarjale potrebo in zagotovitev ustrezne obravnave celostnega otrokovega razvoja ter kasneje. Iskreno povedano čez mejo - Evropa, čez Atlantik in čez oceane - nimajo vse države tako celostno urejeno kot ima Slovenija, ki spada v sam svetovni vrh. Njim smo za vzgled. Zahvala in zasluga vsem tem zavodom še enkrat. Hvala.

Ne pozabite, vaš otrok, oseba s polževim vsadkom, je še vedno gluha oseba. Tudi če odlično »sliši« in odlično »govori«, ostaja gluha oseba. Država RS je gluhim osebam, ki zaradi sporazumevanja uporabljajo slovenski znakovni jezik, 14. november razglasila za državni praznik - praznik slovenskega znakovnega jezika. Zato spremljajte, obiskujte različne prireditve, še posebej na dan praznika slovenskega znakovnega jezika.

Uporabljeni viri:

<http://www.dugs.si/>;

<http://znakovnik.si/>;

<http://www.tipk.si/>;

<http://www.zgnl.si/>

<http://www.gluhoslepi.si/>

RAZVOJ GOVORNO-JEZIKOVNEGA POTENCIALA V DOMAČEM OKOLJU

Katja Globevnik, Center za sluh in govor Maribor

Govor starša je za otroka najpomembnejši element, saj mu pomaga, da razvije svoje možgane na maksimum. Dana Suskind, otologinja in profesorica na univerzi v Chicagu, opisuje, da z operacijo polževega vsadka omogoči vsem otrokom enako možnost, da lahko slišijo, vendar pa bo v govoru teh otrok v naslednjih letih nastala bistvena razlika. Otroci, ki so rojeni v družine, kjer se manj pogovarjajo, dobivajo manj odzivov staršev in starši uporabljajo manj raznoliko besedišče, bodo bistveno slabše razvili svoj govorno-jezikovni potencial. Za dober govorno-jezikovni razvoj gluhega otroka je polžev vsadek le en manjkajoči del. Velikokrat se premalo zavedamo vpliva pomena otrokovega zgodnjega jezikovnega okolja.

Psihologa Betty Hart in Todd Risely sta se leta 1960 lotila raziskave, s katero sta skušala ugotoviti, na kakšen način lahko izboljšata akademske dosežke otrok iz manj spodbudnega okolja. V raziskavi sta prišla do spoznanja, da na otrokov govorno-jezikovni razvoj, kot predpogoj za kasnejše dobre akademske dosežke, pomembno vpliva domače okolje. Ugotovila sta, da otroci, ki izhajajo iz manj spodbudnega okolja, v enem letu doma slišijo okoli 13 milijonov besed. Otroci, ki izhajajo iz spodbudnega okolja, slišijo okoli 45 milijonov besed. Razlika je 33 milijonov besed! Število besed se ne nanaša na število različnih besed, ampak na seštevek vseh skupaj. Ugotovila sta tudi, da starši, ki se z otrokom več pogovarjajo, večinoma uporabljajo tudi bogatejše in bolj raznoliko besedišče. Kritično obdobje za razvoj jezika so prva tri leta otrokovega življenja. Starši imajo s svojim govorom pomemben vpliv na otrokove sposobnosti: razvijanje matematičnega potenciala, vizualno-prostorske predstave, pismenost, regulacijo vedenja, reakcijo na stres, vztrajnost in tudi razvoj moralnih vrednot.

Dana Suskind navaja, da lahko otroku ustvarimo bogato zgodnje jezikovno okolje tako, da upoštevamo strategijo treh T-jev:

- Tune In (Uglasi se z otrokom),
- Talk More (Govori več) in
- Take Turns (Uporabljalj izmenjave).

Zgodnje otrokovo okolje mora biti pozitivno naravno, otrok se mora v njem počutiti varno in

sprejeto.

Prva stopnja v strategiji starševskega govora – Uglasi se z otrokom, je nujna, saj brez nje ne moremo preiti na drugo ali tretjo stopnjo. Starš mora otroka opazovati in ugotoviti, čemu namenja pozornost, nato mu o tem pripoveduje. Otrok vedno določa, kaj bo tema pogovora. To velja že za dojenčke, ki so še premajhni, da bi govorili in imajo odkrenljivo pozornost, zato hitro menjujejo predmet interesa. Uglasitev z otrokom pomeni, da je starš na istem nivoju kot otrok, kar pomeni, da se mu npr. pridruži pri igri na tleh, ga drži v naročju med listanjem knjige, sedi z njim pri mizi med malico ali ga posadi v svoje naročje, ko opazuje svet okoli sebe. Govor mora biti usmerjen v otroka. Besede večkrat ponovimo.

Na drugi stopnji v strategiji starševskega govora – Govori več, starš poveča količino svojega govora. Starš se lahko na tej stopnji poslužuje pripovedovanja. Otroku vse opisuje, mu pripoveduje kaj počne ... Tehniko pripovedovanja lahko uporablja v vseh rutinah z otrokom, npr. pri previjanju, pripravljanju hrane, kopanju, oblačenju ... Med tem ko se pripovedovanje nanaša na opis tega, kar počne starš, je paralelni pogovor bolj komentatorski. Starš komentira to, kar počne otrok, npr.: »O, ali imaš mamino torbico? Kako je težka! Ali pogledava, kaj je v njej? Aha, našel si mamine ključke.« Obe strategiji, pripovedovanje in paralelni govor, lahko uporabljamo od rojstva naprej.

Na tretji stopnji – Uporabljalj izmenjave, je otrok v pogovoru naš komunikacijski partner. V pogovoru se lahko poslužujemo vprašanj, ki pogovor razvijajo in ga spodbujajo: Kakšen? (npr. Kakšne barve je žoga?). Na vprašanja Kako? in Zakaj? se lahko otrok odzove z veliko različnimi besedami, občutki in idejami. Zadnji dve vprašalnici spodbujata razmišljanje in vodita tudi v proces reševanja problemov.

Starši lahko razvijejo uspešen govor z otrokom ob pomoči treh stopenj. Vendar pa avtorica opisuje še četrto – Turn It Off (Ugasni). S tem opozarja na past današnje modrene družbe in tehnologije, ki smo jo prinesli v naše domove in s katero se otroci srečajo že zelo zgodaj. Pomembno je, da se zavedamo, da se televizija ali telefon ne bosta uglasila z otrokom.

Kljub temu, da je otrok videti navdušen nad tem, kar se dogaja na ekranu, raziskave kažejo, da se na tak način ne bo učil. Tudi če bomo govorili z otrokom ob prisotnosti vključene televizije, nas bodisi ne bo poslušal bodisi bo slišal zelo malo. Digitalne

naprave ne omogočajo izmenjav v komunikaciji, ne postavljajo vprašanj in ne pričakujejo odgovora.

VIR: Suskind, D. (2015) *Thirty Million Words. Building a Child's Brain*. New York: Penguin Raddom House

NAGLUŠEN OTROK V VRTCU

Irena Varžič, Center za sluh in govor Maribor

Strokovnjaki različnih strok si prizadevamo za čim zgodnejši multidisciplinaren pristop obravnave otrok s posebnimi potrebami, tudi ko gre za otroke z minimalno ali večjo izgubo sluha. Brez sluha ni poslušanja. Poslušanje pa pripelje otroka do govora. Zmožnost zaznavati zvoke, poslušati in razumeti zvoke pa je naravni pogoj za razvoj govora in jezika, s katerim lahko otrok izraža svoje potrebe, želje, mišljenje. Razvoj poslušanja se začne že v materinem telesu in je še posebej intenziven v prvih letih življenja. Tudi manjše izgube sluha lahko negativno vplivajo na razvoj govora in jezika. Zato je pomembno, da so vse izgube sluha čim prej prepoznane in ustrezno obravnavane.

Že okoli enega leta starosti začne veliko otrok obiskovati vrtec. Večina otrok pa jih obiskuje organizirano obliko varstva vsaj dve leti pred vstopom v šolo. Če se v vrtec vpisuje otrok, za katerega že vemo, da ima izgubo sluha, je zanj že hitro po vpisu organizirana dodatna strokovna pomoč in podpora delavcem vrtca pri obravnavi tega otroka. Praviloma je za to zadolžen surdopedagog, ki prihaja iz Centrov ali Zavodov za gluhe ali naglušne otroke kot mobilni učitelj za dodatno strokovno pomoč. Vzgojitelji se za sprejem takšnega otroka lahko tudi dodatno izobrazijo v okviru izobraževanj, ki jih pripravljajo matične ustanove mobilnih surdopedagogov. Eno takšnih dvodnevnih izobraževanj bo tudi 29.-30. 6. 2020 na Centru za sluh in govor Maribor (kontakt: irena.varzic@csgm.si).

Velikokrat se dogaja, da so v predšolskih skupinah tudi drugi otroci, ki občasno slabše slišijo. Vzroki so navadno v ponavljajočih se vnetjih srednjega ušesa. Včasih so krivci tudi ponavljajoči se prehladi z nenehno polnim nosom, ki posledično mašijo evstahijevo cev, ki ima funkcijo zračenja srednjega ušesa. Če to traja dalj časa, se začne v srednjem ušesu okoli slušnih koščic nabirati tekočina, ki tem najmanjšim koščicam našega telesa otežuje dovolj

hitro gibanje in s tem hitro ter natančno prenašanje zvočnih dražljajev. Do možganov tako zvok sicer pride, vendar je le-ta popačen in kot tak nezadosten za natančno prepoznavanje in razlikovanje podobnih glasov. Za otroke to pomeni, da nas sicer sliši in navadno odreagira, ko ga kličemo, saj večino informacij razbere iz konteksta dogajanja, iz neverbalne komunikacije. Vendar pa je njegovo poslušanje premalo natančno, da bi lahko sledil naravnemu razvoju govora. Slabše, ali pa sploh ne, namreč sliši predvsem visoke glasove (I, E, S, C - na frekvencah 3200-6000 Hz), srednje visoke glasove (E, J, N, Š, Č, T - na frekvencah 1200 - 3200 Hz) in srednje glasove (A, R, Ž, D, F - na frekvencah 800 - 2400 Hz), ki se jih bo zato tudi težje naučil, če se jih spontano sploh bo. Takšno poslabšanje sluha lahko traja več mesecev, kar pomeni, da je otrok več mesecev, tudi celo leto brez zadostnih slušnih spodbud, ki so potrebne za normalno razvijanje poslušanja in govora.

Kaj lahko vzgojiteljice naredijo, da bi otrokom z manjšo ali večjo izgubo sluha pomagale? Zbrala sem nekaj zelo ENOSTAVNIH NASVETOV, ki vam naj bodo v pomoč pri komunikaciji s tem otrokom. Koristni so za vse, tudi za starše in druge osebe, ki se srečujejo z otroki z izgubo sluha:

1. Najpomembneje je, da sploh opazite vse otroke, ki slabše slišijo v vaši skupini! Pozorni bodite na otroke z vnetimi ušesi in nenehno polnimi nosovi.

Spomnite se: ko se vozite po gorskih cestah ali z dvigalom, vam lahko začne pokati v ušesih, se vam "zamašijo ušesa", slabše slišite, morda se vam vrti, čutite rahlo bolečino v ušesih, moti vas pritisk v ušesih. Ti otroci imajo trenutno enake težave, zato težko zbrano poslušajo.

2. Preden začnete govoriti, se obrnite k otroku, ki slabše sliši in si pridobite njegovo pozornost. To lahko naredite z dotikom. Pomembno je, da

vzpostavite očesni kontakt, da vas bo otrok lahko odgledoval, ko boste govorili. Ko govorite, otroku nikoli ne obrnite hrbta.

Spomnite se: v hrupnem okolju tudi vi slabše slišite in vam pomaga, če lahko gledate sogovornika v usta, tako več in boljše razumete, kaj vam govori.

3. Zmanjšajte razdaljo med vami in otrokom, ko govorite - vsaj na en meter. Jakost zvoka zelo hitro pada z oddaljenostjo govorca do poslušalca. Predšolski otrok pa potrebuje zelo natančno poslušanje, da bo lahko razlikoval podobne glasove v besedah in se jih bo tako lahko s časoma naučil izgovarjati.

Spomnite se: če vam nekdo govori zelo od daleč, ga slabše razumete in se morate pomakniti bližje k njemu, da natančno veste, kaj vam sporoča.

4. Popolnoma odstranite hrup v okolju ali ga vsaj čim bolj zmanjšajte, ko podajate pomembne informacije, ko želite, da vas bo otrok zares natančno poslušal. Predšolski otrok, še posebej otrok s slabšim sluhom, težko loči pomembne informacije v zvoku od nepomembnih, če so le-te iste jakosti ali če je hrup v okolju celo glasnejši od govora. Selektivno poslušanje se šele razvija.

Spomnite se: tudi vi potrebujete več energije in pozornosti, usmerjene na govorca, če poslušate v hrupu. V hrupu tudi dobri poslušalci ne slišijo in razumejo vsega.

5. Uporabite čim več slikovnega, konkretnega materiala, ko nekaj razlagate, ko berete zgodbe. Tako bo otrok dobil kontekst, vizualno podporo dogajanja in bo lahko dalj časa zbrano in bolj natančno poslušal ter sledil razlagi ali zgodbi.

Spomnite se: ko dalj časa sedite in poslušate neko predavanje, lažje sledite in boljše razumete, če je

predavanje vizualno podprto npr. s PowerPointom, ki vam vzdržuje pozornost in vam daje sliko posredovanih informacij.

6. Govorite nekoliko počasneje in z normalno glasnostjo. Preglasen govor in prepočasen govor ne olajšata poslušanja, ampak govor popačita in razumevanje slišane je tako težje.

Spomnite se: zelo glasna glasba vam ne olajša poslušanja, pač pa vas utruja, začne vas motiti in se ji izogibate.

7. Poslušanje posnetkov je za te otroke čisto nerazumljivo ali pa vsaj slabše razumljivo, saj ima posneti zvok ožje frekvenčno območje kot poslušanje govora v živo. Tu je poslušalcem odvzeto tudi odgledovanje in kontekst poslušanja, zato od poslušanja posnetkov ti otroci nimajo kaj dosti koristi. V OŠ so vsi otroci z okvaro sluha oproščeni ocenjevanja znanja na osnovi poslušanja posnetkov.

8. Vaš govor naj bo čustveno obarvan. Več kot boste dali v govor sebe, bolj boste otroku zanimivi, natančneje vas bo poslušal ter dalj časa sledil razlagi.

Spomnite se: otroci so še posebej čustveni, občutljivi na naše počutje. So kot gobe in se hitro "nalezejo" našega počutja.

9. Pri skupinskem delu naj bo otrok s slabšim sluhom v čim manjši skupini, ne z več kot 3-4 člani. V večjih skupinah je bolj hrupno, komunikacija poteka prehitro, zgodi se, da začnejo vsi govoriti en preko drugega, kar onemogoča dobro poslušanje.

Spomnite se: tudi vi ne marate poslušati govora, ko govori več oseb hkrati, saj takrat ne razumete vsega.

Torej otroci, ki bolj ali manj slabo slišijo, so skoraj v vsaki vrtčevski skupini predšolskih otrok. Vsaj v zimskem času, ko je več polnih noskov in vnetih ušes. Nasveti za boljše pogoje poslušanja pa koristijo ne samo tem otrokom, ampak popolnoma vsem otrokom. Predšolsko obdobje je namreč tisto, kjer poteka najintenzivnejši razvoj poslušanja, govora in jezika. To kar se zamudi v tem obdobju, je kasneje zelo težko nadoknaditi. Zato dajmo otrokom dobre možnosti in se vsi skupaj potrudimo, tako vzgojitelji kot starši in drugi, ki se srečujemo z njimi, da bodo lažje poslušali in slišali kar se le da dobre modele vseh glasov v besedah. Tako bodo lažje in več razumeli ter ustrezneje napredovali.

STARŠEVSKI STRES

Mojca Kolarič, Center za sluh in govor Maribor

Diagnoza izguba sluha je kritični življenjski dogodek za starše (Hintermair, 2006). Starševstvo otrokom z izgubo sluha predstavlja unikaten vseživljenjski izziv, ki starše izpostavlja večjemu tveganju za povišane ravni starševskega stresa. Prilagajanje družine na številne prepreke, ki jih otrokova izguba sluha predstavlja in s tem povezan stres, je odvisna od njihovih osebnih ter družbenih strategij soočanja s stresom. Upoštevanje starševskega stresa je pomembno, saj na več načinov vpliva tako na starše kot na otroka (Zaidman-Zait, Most, Tarrasch, Haddad-eid in Brandt, 2016). Raziskave kažejo, da je višja raven starševskega stresa povezana s pogostejšimi socioemocionalnimi težavami pri otrocih (Hintermair, 2006).

Stres je nekaj, čemur se v življenju ni mogoče izogniti. Je fiziološka in psihološka reakcija na spremembe dogajanja iz okolice, posledično pride do neravnovesja med zahtevami okolja in sposobnostjo posameznika, da jih tolerira. Med stresne življenjske izkušnje spada posebna vrsta stresa – starševski stres (Skubic, Komerički in Mivšek, 2011, v Breznik, 2019). Starševski stres lahko definiramo kot negativno psihološko reakcijo na zahteve, ki jih predstavlja starševstvo. Gre za specifičen subjektivni stres, ki se pojavi, ko ni ravnotežja med starševskimi predstavami in zahtevami, ki jih vloga starša prinaša. Pomembno je, da imajo starši dostop do strategij, ki jim pomagajo pri soočanju s temi zahtevami (Zaidman-Zait idr., 2016).

Starši otrok z izgubo sluha doživljajo ogromno stresorjev, povezanih z otrokovo diagnozo in (re)habilitacijo (Haddad, Steuerwald in Garland, 2019). V prvi vrsti se soočajo s presenečenjem, žalostjo, nemočjo in zaskrbljenostjo ter si skušajo odgovoriti na obilico porajajočih se vprašanj. Prav tako se soočajo tudi z občutkom žalovanja za izgubo pričakovane prihodnosti za otroka. Določeni raziskovalci so opazili obdobja žalovanja tudi kasneje, predvsem v prvih letih otrokovega življenja, ko starši opažajo razvojne zaostanke v primerjavi s slišečimi vrstniki (Gilliver, Ching in Sjahalam-King, 2013).

Raziskave o otrocih z izgubo sluha so se primarno osredotočale na posledice, ki jih izguba sluha povzroči v razvoju otroka ter na identifikacijo

dejavnikov, ki bi pripomogli k izboljšanju zdravstvene in vzgojno-izobraževalne obravnave. Vpliv otrokove izgube sluha na njegovo širšo družino in na potrebe staršev pri soočanju s posledicami otrokove izgube sluha, pa je bil pri raziskovalcih deležen le malo pozornosti (Gilliver idr., 2013). Več raziskav s področja starševskega stresa je mogoče najti pri starših otrok z duševnimi motnjami, otrok z gibalno oviranostjo ter otrok z motnjami avtističnega spektra. Višje ravni starševskega stresa so odkrili pri otrocih z razvojnimi ter fizičnimi primanjkljaji, raven starševskega stresa pa se je ob prisotnosti kompleksne motnje še povečala (Macker, 2015). Šele v zadnjih letih so se pričele pojavljati raziskave in literatura na temo starševskega stresa pri otrocih z izgubo sluha. Rezultati raziskav so različni, nekatere raziskave so pokazale višje ravni stresa pri starših otrok z izgubo sluha kot pri starših slišečih otrok, medtem ko druge niso pokazale statistično pomembnih razlik v ravneh stresa. Razlike v dobljenih rezultatih je mogoče pripisati vrsti dejavnikov (npr. razlikam v velikosti vzorca, metodologiji zbiranja podatkov, otrokovi starosti, stopnji izgube sluha, itd.) (Hintermair, 2006).

Mnogo raziskav starševskega stresa pri starših otrok z izgubo sluha poroča o povišanih ravneh stresa na področju komunikacije z otrokom. Težave v komunikaciji z otrokom v zgodnjem obdobju, po diagnozi, lahko staršem predstavljajo velik izziv, kar se odraža v živčnosti, nesigurnosti in frustriranosti. Ta občutja jih lahko odvrčajo od komuniciranja z otrokom (de Souza Vieira, Bevilacqua, Marchioro Liston, Ferreira in Dupas, 2012). Prav tako starši pogosto sploh nimajo sredstva, s katerim bi z otrokom lahko komunicirali. Starši poročajo o večjem stresu, ko otrok ni zmožen verbalne komunikacije, sami pa niso veščji komunikacije v znakovnem jeziku (Macker, 2015). Otrokova sposobnost komuniciranja, slušni status staršev in prisotnost dodatnih motenj pri otroku so se v večini raziskav pokazali kot faktorji, ki najmočneje pripomorejo k povečanju ravni starševskega stresa (Hintermair, 2006). Starši otrok z izgubo sluha doživljajo še povečane ravni starševskega stresa pri odločanju glede izbire ustreznega slušnega pripomočka, predvsem z vidika časovnega pritiska (Haddad idr., 2019). Upoštevanje starševskega

stresa je pomembno, saj na veliko načinov vpliva tako na starše kot na otroka. Pri starših se lahko pojavijo težave z duševnim zdravjem (npr. kronična depresija), negativna čustva do otroka in morebitne težave pri implementaciji metod (re)habilitacije v domačem okolju. Z vidika otroka pa starševski stres lahko povzroči tveganje za govorno-jezikovni razvoj in čustveno-vedenjske težave (Zaidman-Zait idr., 2016).

Večina raziskovalcev starševskega stresa se je osredotočala na matere kot primarne skrbnice, le malo jih vključuje tudi očete (Macker, 2015). Stres, ki ga občutijo starši, je odvisen od več dejavnikov, nanje pa vplivajo različne strategije soočanja s stresom. Strategije soočanja s stresom lahko razdelimo na osebne in družbene. Osebne strategije vključujejo psihološke lastnosti staršev (npr. optimizem, prepričanje o lastni učinkovitosti - samoučinkovitost, samozavest, občutek povezanosti z družino itd.), ki spodbujajo učinkovito soočenje s stresom. Starševska samoučinkovitost se nanaša na prepričanje staršev, da so kompetentni za vzgojo otroka. Stopnja starševske samoučinkovitosti naj bi se med spoloma razlikovala. V večini primerov matere svojo lastno učinkovitost ocenjujejo višje kot očete. Prepričanja o lastni učinkovitosti imajo za posameznika zelo pomembno vlogo, saj vzpostavljajo kontrolo nad njegovim mišljenjem, čustvovanjem in aktivnostjo. Materina lastna samoučinkovitost na področju govora in jezika se je izkazala kot pomembno pri krepitvi tega področja pri otrocih (Zaidman-Zait idr., 2016).

Družbene strategije pa obsegajo podporo, ki jo starši dobijo od svojih socialnih mrež. Družbena mreža ima zaščitno funkcijo, saj staršem ponuja možnost razbremenitve v stresnih situacijah, prav tako pa jim lahko pomaga pri lažjem sprejemanju posebnih potreb otroka. Družbena mreža vključuje formalne in neformalne vire podpore. Formalni viri so sestavljeni iz strokovnjakov različnih področij, s katerimi starši prihajajo v stik (Zaidman-Zait idr., 2016), vključujejo pa tudi starše drugih otrok z izgubo sluha ter morebitne podporne skupine. Neformalne vire sestavljajo razmerja s partnerji, morebitnimi preostalimi otroki, sorodniki in prijatelji (Hintermair, 2006). Ne gre pozabiti, da družbene mreže na starše vedno ne vplivajo pozitivno. Verska, etična, rasna prepričanja in sociodemografski faktorji lahko vplivajo na prilagajanje družine na otrokovo izgubo sluha (Macker, 2015), velikokrat pa tudi na otrokovo rehabilitacijo (Zaidman-Zait idr., 2016). Starši, ki imajo dostop do družbenih mrež, so v večini raziskav izkazovali nižje ravni starševskega stresa (Hintermair, 2006).

Starši z otrokom - uporabnikom PV, vir: splet

Starševstvo otroku z izgubo sluha vpliva na funkcioniranje družine in njihovo vsakdanje življenje. Skrb za otroka na starše polaga veliko fizično, emocionalno in finančno breme, kar povečuje ravni starševskega stresa (Macker, 2015). Pomen vpliva družine kot ključne za razvoj otroka, je bil že večkrat priznan (Wood Jackson in Turnbull, 2004). V večini primerov se od staršev otrok z izgubo sluha pričakuje, da prevzamejo številne nove vloge in tako postanejo ne le starši, ampak tudi strokovnjaki za (re)habilitacijo otrok z izgubo sluha (Gilliver, 2013). Veliko raziskav je pokazalo, da je raven starševskega stresa zelo pomemben dejavnik v otrokovem razvoju, še posebej socioemocionalnem (Hintermair, 2006). Družina, ki sprejme otrokove posebne potrebe in se jim prilagodi, s tem pomembno vpliva na dobro počutje otroka ter na njegov socialni, emocionalni ter govorno-jezikovni razvoj (Zaidman-Zait idr., 2016). Z zmanjšanjem ravni starševskega stresa pripomoremo tudi k boljšemu počutju staršev, ki so tako izpostavljeni manjšim tveganjem za težave z duševnim zdravjem. Bistvenega pomena je, da se identificirajo dejavniki, ki vplivajo na starševski stres. Še posebej pomembno je, da se izpostavijo dejavniki, ki prispevajo k zmanjševanju stresa oziroma strategije, ki pomagajo, da se stres obdrži na najnižji možni ravni (Hintermair, 2006).

Literatura:

- Breznik, A. (2019): Starševski stres, težave v čustveni regulaciji ter oblike discipliniranja otrok (diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Ljubljana.
- De Souza Vieira, S., Bevilacqua, M. C., Marchioro Liston, N., Ferreira, A., in Dupas, G. (2012): Discovery of hearing impairment by the family: seeing an idealized future collapse. *Acta Paulista de Enfermagem*, 25, 82-88.
- Gilliver, M., Chinh T. YC. In Sjahalam-King, J. (2013): When expectation meets experience: Parent's recollections of and experiences with child diagnosed with hearing loss soon after birth. *International Journal of Audiology*, 52 (02), 10-16.
- Haddad, K. L., Steuerwald, W. W. in Garland, L. (2019): Family Impact of Pediatric Hearing Loss: Findings from Parent Interviews and Parent Support Group. *The Journal of Early*

Hearing Detection and Intervention, 4(1), 43-53.

Hintermair, M. (2006): Parental Resources, Parental Stress, and Socioemotional Development of Deaf and Hard of Hearing. The Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 11(4), 493-513.

Macker, J. (2015): Childhood Hearing Loss and its Stress on Hearing Families (doktorska disertacija). Walden University, Minneapolis.

Wood Jackson, C. in Turnbull A. (2004): Impact of Deafness on Family life: A Review of the Literature. Topics in Early Childhood Special Education, 24 (1), 15-29.

Zaidman-Zait, A., Most, T., Tarrasch, R., Haddad-eis, E. in Brand, D. (2016): The Impact of Childhood Hearing Loss on the Family: Mothers' and Fathers' Stress and Coping Resources. The Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 21(1), 23-33.

Uporaba polževih vsadkov pri otroku, vir: splet

IZ VRTCA V ŠOLO

Sergeja Grögl, Center za sluh in govor Maribor, Suzana Žibret, OŠ Brezno-Podvelka

Učiteljica za DSP, surdopedagoginja S. Grögl:

Razumevanje otrokovega primanjkljaja je za učitelja, ki se prvič sreča z njim, lahko velik izziv. Nekateri ta izziv sprejmejo zelo pozitivno in ga izkoristijo za svoj napredek in učenje, v prvi vrsti pa s tem seveda pomagajo otroku s primanjkljajem; sebi olajšajo delo z njim, vzporedno pa se spremeni celotna mikroklima v razredu, saj s pomočjo prilagojenih metodičnih postopkov ostali učenci hitreje pridobivajo znanje in ta znanja so tudi boljše utrjena.

Opisani deček je polžev vsadek dobil pri starosti 5 let. Aktivno je uporabljal slušni aparat dobro leto pred vstopom v šolo, pred tem pa je aparate večkrat odklanjal, saj je imel težave s procesiranjem hrupa, zaradi tega je počasneje napredoval.

Torej, deček je v šolo vstopil zelo motiviran, s slabim razumevanjem (za zahtevnejše, nepoznane teme je nujno potreboval dodatno razlago in slikovno podporo), z zelo skromnim besediščem, s slabo komunikacijo za razlage in odgovore je uporabljal enobesedno, največ dvobesedno poved ali pa je enostavno našteval besede, okolica pa je zložila pomen njegove pripovedi.

Dečkova motivacija za delo, še posebej za branje in pisanje, je bila odskočna deska za njegov hiter in uspešen napredek. Z veliko domačega dela in truda, dobrim sodelovanjem z mobilnim surdopedagogom, trudom, razumevanjem in podporo učiteljice, ki je vsebine pouka prilagajala skoraj pri vseh predmetih, je deček hitro napredoval, bil uspešen in je kljub dodatnemu delu v šoli in doma, rad prihajal v šolo.

Učiteljica S. Žibret:

Na svoji skoraj osemnajstletni poti poučevanja sem pred tremi leti izvedela, da bom poučevala učenca s polževim vsadkom. Le kaj je to in kako deluje? Začela sem iskati informacije in jih največ dobila na seminarju Centra za sluh in govor Maribor. Ker je bil otrok vključen v vrtec, sem se povezala z vzgojiteljicami, ki so mi dale koristne nasvete za delo. Povabile so me tudi na timski sestanek in v igralnico, da sem videla, kako poteka delo s takšnim otrokom in predvsem, kako se v delo vključuje on. Informacije sem iskala tudi na spletu. Ugotovila sem, da je veliko napisanega o delovanju polževega vsadka, o delu s temi učenci pa skoraj nič.

Razmišljala sem, kako ponuditi učencu čim več, hkrati pa mu tudi dati občutek enakosti. Moj cilj je bil, da se bo učenec počutil v šoli prijetno in da bo v šolo rad hodil.

Sodelovanje pri pouku, vir: splet

Veliko dela je bilo potrebnega, da sem lahko uresničila svoje zastavljene cilje. Pouk sem prilagajala pri vseh predmetih. A nikoli ni bila prilagoditev samo učenčeva, ampak je bila uporabljena za ves razred. Kmalu so se pojavili dobri rezultati, tako pri učencu s polževim vsadkom kot tudi pri drugih učencih. Ker so pridobivali znanje po več poteh (vizualno, slušno in tipno), je bil uspešen vsak učenec, saj je dobil znanje po poti, ki mu je najbližja. In ko so mi učenci prvega razreda, ki ne znajo brati, na začetku šolskega leta s pomočjo sličic, »prebrali« pesem, sem vedela, da sem na dobri poti. Učenca sem vključevala v vsa tekmovanja, na katerih je bil zelo uspešen. Priprave na tekmovanja so potekale podobno kot pouk – prilagojeno za vse učence.

Delo sem prilagajala pri vseh predmetih. Pri matematiki sem uporabljala Power Point in s tem učencu omogočila vizualizacijo pojmov, načinov reševanja ter konkretnih prikazov in veliko dodatne razlage. Učencu nisem preveč popuščala. Zahtevala sem, da je pri besedilnih nalogah pisal tudi odgovore. Hitro sva odkrila sistem, ki ga uporablja še danes. Sposoben je odgovoriti na vsa vprašanja pri vseh predmetih.

Pri pouku slovenščine sem prav tako uporabljala Power Point za pravljice in druga besedila v delovnem zvezku. Delo je potekalo na vizualen in slušen način. Preprosto besedilo v delovnem zvezku je za takšnega učenca brez pomoči in prilaganja pouka zelo težko razumljivo besedilo.

Primer:

Peter in 2 rdeča in 7 modrih balonov.

Koliko balonov ima Peter?

Račun: $2 + 7 = 9$

Odgovor: Peter ima 9 balonov.

Težko je razumeti, da se mora otrok s polževim vsadkom naučiti prav vsako besedo. Otrok, ki teh težav nimajo, ni potrebno učiti besed ljubezen, veselje, žalost, deževati ... Te besede otroci usvojijo sami, s poslušanjem od rojstva. Pri otrocih s polževim vsadkom pa ni tako. Besedo morajo spoznati, jo neštetokrat ponoviti, uporabljati na različne načine

in si jo zapomniti. In potem slišijo besedo ljubezni namesto ljubezen ... in beseda zopet postane tujka.

Na začetku šolanja so se pojavile težave, učencu je zaradi potu namreč prenehal delovati aparat in ga zato pri športu ni uporabljal. Izdelala sem narisana navodila, ki so mu bila jasna in se je lahko brez težav vključeval v šport.

Ko opazujem svoj razred, rada rečem, da je mavričen razred. V njem so različni učenci z različnimi sposobnostmi, poleg učenca s polževim vsadkom tudi učenci z disleksijo, avtizmom in z anksiozno motnjo. Ponosna sem na nanje, saj brez težav in zadržkov sprejemajo drugačnost. To pozitivno spoznanje je zajelo tudi starše. Ko pride v šolo mama in pove, kako njen otrok dojema drugačne ljudi, ki jih sreča in se jim želi približati brez kakršnih koli zadržkov, vem, da smo sposobni sprejemati drugačnost na pozitiven način.

Zelo sem hvaležna, da je ta učenec stopil na mojo pot poučevanja. Nisem učila samo jaz njega, ampak je učil tudi on mene. Kot rada rečem: »Zbudil me je iz rutine učiteljskega dela.«

NAVDIHUJOČE ZGODBE

NOV PRIBOR, TUDI ZA GLASBENE NAVDUŠENCE AUDIOLINK JE BREŽŽIČNI VSESTRANSKI PRIPOMOČEK, KI NAVDUŠI TUDI LJUBITELJE GLASBE S POLŽEVIM VSADKOM

Eva Kohl

Ko se pogovarjam z mladostniki, sploh ne upam vprašati, od kod jim glasba: plošče in CD-ji so že zdavnaj „mimo“, dandanes glasbo „pretakajo“ ali „nalagajo“. Pri poslušanju v glavnem uporabljajo slušalke. To pa ni tako enostavno s slušnim aparatom ali polževim vsadkom. Slušalke morajo biti dovolj velike, da sedijo direktno na mikrofону govornega procesorja in se ne smejo premikati.

Za SONNET in SONNET 2 proizvajalca MED-EL obstaja sedaj nov AudioLink, ki uporabnikom PV omogoča brezžično poslušanje in to bolj neopazno kot najlepše bluetooth slušalke.

Mali AudioLink lahko povežete z enim ali dvema SONNET ali SONNET 2 procesorjema. Glasba na drugi strani prihaja v AudioLink po kablu. Najnovejša bluetooth tehnologija pa omogoča brezžično povezavo s procesorjem.

AudioLink namesto slušalk

Tako enostavno – kot s slušalkami – seveda ne poslušate samo glasbe ampak tudi najnovejši podcast ali najbolj priljubljeno serijo na Spotify. Za tiste, ki raje uporabljajo konvencionalno televizijo, obstaja za AudioLink celo specialna priključna postaja. AudioLink dovaja ton obojestransko direktno v govorna procesorja. Uporabnik sam odloča, ali hoče slišati tudi okolico, ali se bo raje predal samo užitek poslušanja glasbe ali filma. Na ta način bo ton bolj razločen in bolj razumljiv kot pravi uporabnica Morgan: »Sliši se, kot da bi bili TV igralci ali napovedovalci direktno ob meni. Odkar uporabljam AudioLink, ne potrebujem podnapisov.«

Da bi se popolnoma rešili kablov, lahko s pomočjo posebne aplikacije za pametni telefon prenesete glasbo brez kablov v AudioLink: na primer z Blue2Car za Apple naprave ali z BTmono za Android sisteme. Tako pride do podatkovnega prenosa, kar so razvili posebej za pogovore s pametnimi telefoni. Vendar so visoki toni dušeni, tako da se moramo ob poslušanju glasbe preko teh aplikacij odpovedati frekvencam nad 3500 Hz. Kadar pa AudioLink s kablom povežemo do vira glasbe, je zagotovljen popolni užitek glasbe, ali kakor pravi Arnold iz Nemčije: »Zvok, s katerim pride do izraza tudi bobnar rokovskega benda!«

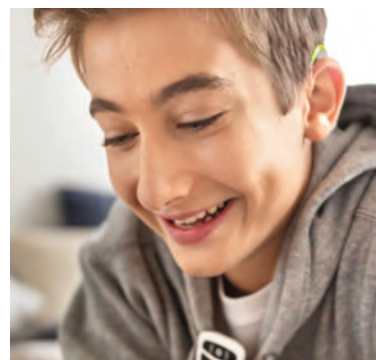
AudioLink – splošno uporaben pribor

AudioLink služi procesorjema SONNET in SONNET 2 kot popolni zvočnik z implementiranim mikrofonom, tako da lahko uporabnik preko njega sprejema in zavrača klice. Samo za klicanje potrebujemo še pametni telefon, sicer lahko pametni telefon mirno ostane v žepu.

Poleg tega lahko AudioLink uporabljamo tudi kot zunanji mikrofón. Seveda ne more konkurirati z FM sistemom za učilnico z več učenci, toda pri razgovorih ali predavanjih je lahko zelo koristen, če je pozicioniran pri predavatelju ali na sredi omizja. Družinski oče Michael je našel še en način uporabe: »Ko hodim po hiši, dam AudioLink otrokom; ko kaj potrebujejo, samo govorijo vanj.«

Prav tako kot moderni FM sistemi potrebuje tudi AudioLink za prenos na procesor dodatno energijo in izčrpava baterije govornega procesorja. To se opazi, kadar uporabnik vedno uporablja AudioLink kot brezžične slušalke. Zato opozarjamo na to, da je treba kontakte baterijskega dela vedno ohranjati čiste, v kombinaciji z AudioLink-om pa vedno uporabljajte standardne polnilne baterije. Kadar AudioLink uporabljate samo občasno za telefoniranje, se to ne bo bistveno poznalo pri trajanju polnilnih baterij.

Uporabniki single-unit govornega procesorja RONDO ali RONDO 2 lahko brezžično poslušajo glasbo ali telefonirajo preko indukcijskih sistemov, kot je npr. ARTONE 3 MAX indukcijska zanka. Za uporabnike procesorjev SONNET in SONNET 2 je dodatno na razpolago AudioLink. Nek mlad ljubitelj glasbe opisuje AudioLink takole: »Kvaliteta zvoka je resnično dobra!«

Mladostnik s PV uporablja AudiLink, vir: splet

KLJUČ DO SLIŠANJA

Dora Kramberger

Ključ do slišanja

Govorni procesor SONNET 2, v kombinaciji z AudioLink-om in aplikacijami za pametni telefon AudioKey in Audio2Ear, prinaša novo kvaliteto poslušanja – ne samo za generacijo pametnih telefonov.

“Prej sem vstopil v Ferrarija, s procesorjem Sonnet 2 se sliši kot Renault“, je zastokal dunajčan Hans Horak in poredno pomežiknil: „Moram pa priznati, da dejansko vozim Renault.“ Za izkušene uporabnike PV je razširjena obdelava zvoka najpomembnejša sprememba v novem procesorju: poleg preizkušennih sistemov optimirane vhodne dinamike, sprejem signalov glede na smer in dušenja šumov, je sedaj na voljo še inteligentna predelava zvoka za predhodno definirane slušne situacije.

Uporabniki, ki so oglušeli zaradi napredujoče izgube sluha, občutijo spremljajoče šume čisto kot zelo moteče in to jih ovira pri razumevanju govora. Opcijska avtomatika pri Sonnet 2 omili tako nenadne, glasne šume kot tudi morebitne stalno prisotne šume v ozadju. Mama sedemletnega Floriana je navdušena: „Pri vožnji domov sem v avtu govorila z njim in on me je razumel, ne da bi se morala obrniti nazaj k njemu. To je bilo popolnoma novo in zame prav zares uou-moment!“

Več kot daljinec

Mnogi mladi imajo svoj pametni telefon vedno ob sebi : za komuniciranje, poslušanje glasbe – in opremljeni z določenimi aplikacijami tudi samostojni daljinec za Sonnet 2.

Še več: z aplikacijo AudioKey se lahko preveri stanje baterije in vpogleda v navade uporabnika. Če procesor izgubite, ga lahko s to aplikacijo izsledite – celo do metra natančno! En procesor lahko upravljamo z do 15 pametnimi telefoni z aplikacijo AudioKey. Pri otrocih s PV lahko več skrbnikov zelo enostavno kontrolira in podpira delovanje govornega procesorja, seveda z različnimi pravicami krmiljenja. Obratno pa lahko en skrbnik kontrolira do 15 procesorjev, npr. vzgojiteljica v vrtcu ali učiteljica v šolskem razredu.

Da je AudioKey narejen specialno za SONNET 2, naj uporabnike prve generacije SONNET ne žalosti, saj

imajo tudi oni v kombinaciji z AudioLinkom dostop do vseh funkcij aplikacije AudioKey, razen iskanja izgubljenega procesorja. Poleg tega funkcionira AudioLink kot prostoročna telefonska naprava in oddaljen mikrofona za SONNET in SONNET 2.

Poletni hit 2020

iTunes, Spotify, Youtube, ali kakorkoli se že imenujejo ponudniki pretočnih vsebin za pametne telefone ali tablice; tudi lokalne glasbene in video datoteke lahko s pomočjo aplikacije Audio2Ear direktno pretakate na AudioLink in od tam naprej v SONNET ali SONNET 2. Pretakanje povsem brez kablov: v pričakovanju naslednjega poletnega hita!

AudioKey in Audio2Ear najdete v AppStore in v Google PlayStore in jih brezplačno naložite. Seveda ostajajo tudi pri SONNET 2 že preizkušene alternative kot je indukcija, avdio priključek in FM ohišje, kakor tudi vklop v Roger 21 komunikacijski sistem. Uporabnik lahko sam določi, kaj bo uporabljal. Za MED-EL je to samo po sebi razumljivo pri vseh PV: SONNET 2 je kompatibilen z vsemi MED-EL PV, tudi s tistimi prve generacije, ki so bili implantirani od leta 1994. MED-EL ostaja tako edini proizvajalec PV, ki vsem uporabnikom vedno zagotavlja najbolj aktualno tehnologijo procesorjev.

Nadaljni aktualni podatki na <http://blog.medel.com>

AudioLink, FineTuner in prikaz aplikacije AudioKey na telefonu, vir: splet

KORAKI DO POLŽKOVEGA VSADKA IN PRVI MESECI SLUŠNE REHABILITACIJE

Metka Knez

Spoštovane bralke, spoštovani bralci, čeprav je naslov članka Koraki do polžkovega vsadka, je bilo med posameznimi koraki kar nekaj let razlike. A ne glede na časovno razliko in mnogo različnih okoliščin, so me ti koraki le pripeljali do prvega pomembnega cilja, do operativne vstavitve polžkovega vsadka in tako zelo težko pričakovane slušne rehabilitacije. Pomembno podporo, pomoč, spremljanje, pomoč pri komunikaciji ter pri slušni rehabilitaciji so mi nudili in mi še vedno nudijo številni: MDGN za Gorenjsko AURIS, UKC Maribor in Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pri slušni rehabilitaciji mi pomaga gospa Irena Dornik Logopedinja – surdopedagoginja iz Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani.

Rodila sem se kot slepa in naglušna deklica in prvi slušni aparat na desnem ušesu sem dobila pri šestih letih starosti, se pravi nekje leta 1981, ko bi morala vstopiti v prvi razred OŠ. A vstop v prvi razred se je zaradi mojega slabega zdravja in dolge poti v šolo zamaknil za eno šolsko leto, tako da sem od večine svojih sošolcev bila starejša celo dve leti. Odkar se spomnim, sem obiskovala logopeda v matičnem zdravstvenem domu Radlje ob Dravi in v regijskem Zdravstvenem domu Ravne na Koroškem. Pri petih letih pa sem začela obiskovati tudi prijazno surdopedagoginjo v Centru za sluh in govor Maribor – CSGM. Po nekaj mesecih dela s surdopedagoginjo sem dobila svoj prvi slušni aparat, ki je bil za razliko od današnjih malo večji in nekoliko težji, saj so šle noter baterije, podobne današnjim 675. Na slušni aparat sem se morala navaditi, ker je bilo vse bolj glasno, kot sem bila vajena; a ko sem se ga navadila, sem ga začela nositi od jutra, ko sem se zbudila, in do večera, ko sem šla spat in sem si ga snela.

Leta so tekla, sluh je bil stabilen in slušni aparat je dobro služil. Vse do leta 1989, ko sem po neuspešni operaciji desnega ušesa dobila slušni aparat še na drugem ušesu.

Tako so leta znova tekla, šla sem v srednjo šolo, na fakulteto in nato v prvo službo kot socialna delavka. Leta 2008 sem znova doživela šok, ko sem na desno uho že tako slabo slišala, da ob prehodu na digitalni slušni aparat nisem zmogla kakovostno poslušati. Hočeš nočeš sem kot odrasla oseba z

razumom samo sebe prisilila, da sem se navadila na digitalne slušne aparate. Dobila sem moj prvi Phonax FM sistem, ki je bil pregrešno drag. A našli so se dobri ljudje, posamezniki, Društvo slepih in slabovidnih Ljubljana ter Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, ki so mi omogočili, da sem si ga nabavila in z njim uspešno shajala vse do leta 2012, ko sem morala urgentno nazaj na ORL kliniko, kjer so mi takrat potrdili gluhoto na desnem ušesu in mi predčasno predpisali novo naročilnico za slušni aparat. Po prijateljevem priporočilu sem šla na Neuroth in tam po nekaj preizkusih hitro ugotovila, da mi ustrezajo slušni aparati Octicon. A ti aparati so bili nadstandardni in za precejšnje doplačilo. Če sem želela imeti kakovostno poslušanje, ki je bilo za vsakodnevno delo z ljudmi njuno, sem se morala odločiti za doplačilo, saj mi standardni SA za mojo izgubo sluha ni več pomagal. Doplačilo je v tistem času znašalo 500 € za slušni aparat na naročilnico, drugega za levo uho, pa sem si v celoti morala kupiti samoplačniško. Z nakupom so mi pomagali na ZDSSS in Društvu slepih in slabovidnih Ljubljana.

Minilo je nekaj naslednjih let. Sluh se je zelo počasi, a vztrajno slabšal. Hkrati s tem se je krepil moj strah, kaj bo, ko se bo sluh še bolj poslabšal? Kaj bom, če naenkrat pristanem v tišini? Na ORL kliniki v Ljubljani sem zato začela iskati informacije o morebitni vstavitvi kostno usidranega vsadka BAHA. Na kliniki so mi dali kontakt Slušnega Centra Posluh za sluh in tako srečala gospoda Mirka Robbo. Gospod mi je dal Baha za preizkus, z njim sem prvič v sončnem vremenu dobro slišala, v bistvu bolje kot s SA. A gospod me je opozoril, da so moji izvidi zelo slabi in me vprašal, če dovolim, da izvide pokaže doc. Rebolu iz Maribora ter dr. Kranjcu. Oba gospoda sta izvide pogledala in enoglasno sporočila, da BAHA pripomoček zame ni primeren, ker imam preveliko izgubo sluha in da tudi, če sem enkrat slišala z BAHA, ni nujno, da bom vedno zadovoljna z njim. Res sem šla še drugič poskusit BAHA pripomoček in še dobro se spomnim, da je bilo to pozno jeseni, leta 2014, na precej slab, deževen dan. Tisti dan nisem razumela nič. G. Robba me je potolažil, ker je videl mojo veliko stisko in nemoč ter mi ponudil, da mi lahko posreduje službeni internetni naslov doc. Rebola in da je zdravnik že njemu povedal, da če želim, lahko pridem na pregled k njemu v

Maribor. Ponujeno priložnost sem z obema rokama sprejela, z zdravnikom sem se preko internetne pošte dogovorila za postopek prijave na pregled in spomladi 2015 sem bila že na prvem pregledu pri zdravniku, kjer sva se dogovorila o preiskavah, o posegu ter za ponovno kontrolo, da se uvrstim na čakalno listo. Na operacijo sem bila naročena novembra 2016, a do samega posega ni prišlo zaradi hude slabokrvnosti, za katero pa se ni vedelo vzroka. Zato sem morala na obsežne preiskave, ki so se vlekle celo leto. Šele avgusta 2017 sem izvedela končno diagnozo in začela s pravim zdravljenjem kroničnega vnetja želodca. Vmes pa sem morala nekako preživeti v sliščem svetu, saj sem še hodila v službo. A moja velika sreča, v tej stiski so bile članice in člani MDGN AURIS Kranj, ki sem jih spoznala leta 2015. Danes jih kličem moja družina AURIS. Najprej so me Zlata, Boris, Urša in Martina čustveno podpirali, ker sem zaradi slabega sluha bila v veliki stiki, hkrati sem imela velik odpor do SZJ, ker so nekateri od mene terjali, da kretam, čeprav so vedeli, da ne vidim kretenj. Zlata me je počasi, čisto po občutku - ko sem jo vprašala za kakšno kretnjo - učila, preko skupnega sodelovanja v šoli za tolmače sem se od nje tudi učila taktilnega znakovnega jezika, če bi mi hotel kdo od gluhih ali tudi sliščih kaj povedati, pa ga ne bi razumela. Boris mi je preko društva in Neurotha pomagal, da mi je Neuroth doniral kupnino, ki bi jo morala plačati za FM sitem, ki sem ga sicer dobila na vrednotnico. Skratka bila sem deležna vse pomoči in podpore: čustvene, druženja, pomoči in asistence, prevozov in še kaj.

Znova je minilo eno leto in vstopili smo v leto 2018, ko sem želela pridobiti naročilnico za oba slušna aparata. A na pregledu pri dr. Kranjcu je bilo ugotovljeno, da mi sluh še vedno pada in da je od leta 2016 do 2018 prišlo do velike razlike v poslabšanju sluha. Zdravnik mi je predpisal začasno naročilnico za testiranje SA ter nove olive, s čimer sem šla na Neuroth, kjer sem dokumentacijo oddala in se z akustikom dogovorila, da se vrnem čez nekaj dni, ko razmislim. Vmes sem šla na krajši oddih na morje. Nesrečen splet naključij je pripeljal do nerodnega padca, kjer sem padla čez škarpo in si zlomila levi gleženj. Med ležanjem doma v postelji sem zato imela mnogo časa za premišljevanje, zato sem hitro prišla do zaključka, da z operacijo za polžkov vsadek ni več za odlašati, saj je stiska in strah pred časi, da bi pristala v tišini ali v situaciji, ko ne bi mogla več komunicirati z okolico, prevelika. Po elektronski pošti sem znova vzpostavila stik z doc. Rebolom in sestro Ano, ki sta mi sporočila, da če imam kri normalno, se dobro počutim, s strani UKC MB ni ovir, da se ne bi uvrstila nazaj na čakalno

listo za operacijo. Teh informacij sem bila izjemno vesela, zato sem si preko internetne pošte uredila napotnico za sprejem v bolnici, ki mi je omogočila, da me je sestra Ana vpisala na čakalno listo. Drugo napotnico pa sem dobila za kontrolni pregled pri doc. Rebolu.

Od kontrole do pridobitve datuma za operacijo je čas zelo hitro minil in že je napočil deveti oktober 2019, ko sem se v spremstvu svoje osebne asistentke Alenke in naše Zlate odpravila na sprejem v bolnico. Sprejemni postopki so bili dolgi in so trajali čez cel dan do 14:30, nato pa sem se namestila v posteljo in čakala, da minejo ure do posega. Na vrsto za operacijo sem prišla desetega oktobra dopoldan med 11:00 do 12:00. Čeprav me je čakalo stresno srečanje v operacijski z osebjem v kirurško zeleni barvi, ki je že od nekdaj ne maram, se nisem pustia motiti in sem kar naprej spraševala na oddelku vse člane osebja, kako in kaj bo potekalo in vsakemu posebej razlagala, da če nimam slušnih aparatov v ušesu in očal na nosu, ne vidim in ne slišim. Osebje mi je v en glas povedalo, da SA v operacijski ni dovoljen, prav tako tudi ne očala; razložili so mi, da moram vse naštetu pustiti v sobi. Iskreno povem, da sem se morala v nekaj urah psihično zelo pripraviti, da sem se bila pripravljena prepustiti ljudem okoli sebe, da bodo pač opravili, kar morajo opraviti. Pomembno je, da se kot človek pred posegom in pripravami na narkozo ne upiraš. Si sproščen, ko ti 3 člani kirurškega osebja naenkrat posegajo v tvoje telo: natikanje čepkov za merjenje EKG, nastavljanje traku za merjenje krvnega tlaka, vbizgavanje zdravila za pomiritev v žilo, nastavljanje aparata za merjenje kisika v krvi na prst na roki. Skratka bila sem tako motivirana v tem, da se jim ne bi upirala, da sem hotela kar sama na kirurški voziček, da sta me morali sestri ustaviti in eno od njih sem nekako iz mimike razumela, da moram počakati, da bodo že povedali kaj in kako. Med postopki priprave na operacijo sem videla, da mi osebje govori, se mi smehlja, a nisem nič razumela in nemo gledala predse. Nato me je vsak potrepil ali pobožal po obrazu, glavi ali spredaj po oprsju kot gluhi naredimo kretnjo imeti rad. Jaz sem jim ravno tako vrnila s stiski roke, božanjem in posebnim stiskom, s katerim sem jih nekako želela spodbuditi, da naj pohitijo, da grem čimprej spat, ker itak nič ne slišim in nič ne razumem.

Prikaz vstavljenega PV, vir: splet

Napočil je trenutek, ko sem na usta dobila masko za uspanje, zato sem pridno začela šteti od 10, 9, 8, 7 itd. in nazaj. No nekajkrat sem ponovila štetje, ker sem sredi štetja pozabila, katero število sledi, a ni mi bilo pomembno. Pomembno mi je bilo, da osebje vidi, ali še brbljam in ne spim ter kdaj me bo zmanjkalo. Kmalu sem se prebudila v prebujevalnici in ugotovila, da je opracija za mano in da imam zdaj pa zares vstavljen polžkov vsadek. Po operaciji mi je sicer bilo nekoliko slabo, a je to v enem dnevu prešlo, ker sem dobila zdravila proti slabosti. V bolnici sem ostala pet dni, se pravi vse do torka, 15. oktobra, ko sta me prišli iskat Zlata in Alenka, da sta me pospremili domov.

Okrevanje po operaciji je dobro potekalo in v petek, 8. novembra 2019 sem dobila zunanji procesor, s čimer sem začela aktivno slušno rehabilitacijo. Prvi fitting mi je šel hitro od ušes, saj sem takoj pogruntala, kako moram sodelovati in kaj moram poslušati, ker je zgledalo zelo podobno, kot bi imela na ušesu slušalko kot pri avdiogramu. Po prvem vklopu je bilo zelo čudno. Glas gospoda Milana je bil izjemno visok in pravzaprav kovinski. Posebno doživetje je bilo, ko sem v Centru odšla na WC in si izklopila SA, poslušala s procesorjem in prvič slišala, kako šumi voda iz kotlička v WC in kako šumi voda, ko si umivam roke. Noro. Nato sem šla z Alenko po mestu, šli sva na kavo in nato domov v Ljubljano. Procesor sem tisti dan snela šele, ko sem šla spat. Moram reči, da je bil vsak zvok, ki sem ga slišala s procesorjem, zame doživetje in me delal evforično. Ko sem si en teden po prvem fittingu skuhala kavo in slišala, kako lepo blagodejno šumi pri natakanju v skodelico, je bilo to res noro. Dnevi so tekli in vsak dan je bilo kaj novega. Procesor sem od prvega dneva začela nositi od jutra do večera in mi še na misel ni prišlo, da bi ga vzela občasno dol, saj me ni nič motilo.

Po drugem fittingu sem presenečena ugotovila, da

slišim, kam mi padajo predmeti, ko mi kaj pade po tleh in da to z lahkoto najdem in pobrem. To je zame bila prava revolucija, saj sem kot slepa oseba z oslabljenim sluhom imela izjemne težave z iskanjem in pobiranjem predmetov, ko so mi ti padli po tleh. Iskanje predmetov je običajno potekalo tako, da sem morala na kolena in se plaziti toliko časa, dokler jih nisem našla, ali pa tudi ne. Odkar slišim zvok padca predmeta po tleh, teh težav enostavno nimam več. Ne morem opisati, kako zadovoljna sem, saj se mi je ravno zaradi tega izjemno izboljšala kakovost življenja.

Zelo prijetno se počutim tudi, kadar hodim zunaj. FM sistem, ki je pred operacijo bil stalni pripomoček, zdaj uporabljam le še na predavanjih ali pri poslušanju televizije. Zelo hitro mi gre tudi usvajanje razumevanje govora, čeprav se mi včasih zdi, da gre to precej počasi. Sedaj razumem govor, kot bi ljudje bili robotsko prehlajeni. Hrup me niti ne moti, razen po zadnjem, četrtem fittingu, sem imela 2 tedna težave s poslušanjem hrupa, ker je bilo več kovinskega zvoka, če je kdo ropotal z mizo ali s stoli na faksu, ali pa če sem sama rožljala s posodo v kuhinji. Zdaj, po enem mesecu od četrtega fittinga, sem se vseh zvokov spet navadila in mi gre dobro.

Naslednji, peti fitting, imam v mesecu marcu. Poslušanje veliko vadim sama. Poslušam televizijo, zvočne posnetke na računalniku ali mobitelu. Pri vajah poslušanja mi pomaga tudi logopedinja-surdopegaginja Irena, ki se vsakič z menoj vred veseli vsakega mojega napredka. O svojih napredkih se vedno pogovorim tudi z gospodom Milanom in preko internetne pošte tudi z go. Diano Ropert.

Obdobja ob poslabšanju sluha so bila zelo naporna ter zaznamovana s številnimi bridkimi izkušnjami. A vse to je zdaj za menoj. Zdaj osvajam zvoke, ki sem si jih tako zelo želela spoznati, in najlepše je, da ob poslušanju nisem več tako utrujena in mi ostaja veliko življenjske energije za nove življenjske izzive.

POSLUŠAM Z OBEMA POLŽEVIMA VSADKOMA

Denis Tramšek

V letu 2013 sem se odločil, da bi uporabljal polžev vsadek še na drugem ušesu - z željo, da poslušam še z drugim ušesom. Tako sem konec meseca novembra 2015 bil pripravljen na operacijo. V decembru sem opravil potrebne zdravniške preglede, s katerimi so potrdili, da sem primeren in »sposoben« za

operacijo. Sam sem v sebi imel predstavo, da bom dolgo ostal v bolnišnici, vendar se je vse »končalo« zelo hitro. V sredo sem bil sprejet v bolnico, v četrtek operiran, v soboto dopoldan pa sem že šel domov, kar me je presenetilo. Prvih nekaj dni doma me je »jezilo« srbenje glave, saj si je nisem mogel umivati

zaradi rane po operaciji.

Tako sem doma okreval tri tedne, nakar sem na ORL Kliniki UKC Ljubljana prejel še aparat – govorni procesor na levi strani, vendar pa nisem bil takoj zadovoljen, saj je bil zvok zelo tih. Nato mi je Anita razložila, da ne bom takoj »normalno« slišal, saj se morajo možgani naučiti poslušati po dolgih letih »tišine«, da je treba iti počasi korak po korak, da bo vse še dobro. Sam sem bil pa malo »tečen«, ker sem hotel čim prej slišati čim boljše.

Dvakrat do štirikrat letno sem hodil na fitting (nastavitev govornega procesorja) v Ljubljano, kjer so mi specialisti razlagali, naj samo novi aparat ORL Kliniki UKC Ljubljana prejel še aparat – govorni

Uporaba obeh polževih vsadkov, vir: splet

procesor na levi strani, vendar pa nisem bil takoj zadovoljen, saj je bil zvok zelo tih. Nato mi je Anita razložila, da ne bom takoj »normalno« slišal, saj se morajo možgani naučiti poslušati po dolgih letih »tišine«, da je treba iti počasi korak po korak, da bo vse še dobro. Sam sem bil pa malo »tečen«, ker sem hotel čim prej slišati čim boljše.

Dvakrat do štirikrat letno sem hodil na fitting (nastavitev govornega procesorja) v Ljubljano, kjer so mi specialisti razlagali, naj samo novi aparat uporabljam uro do tri na dan, da se navadim poslušati in se učim razpoznavati zvoke. Enkrat sem stal daleč od semaforja, pa sem čez čas ugotovil, da slišim zvok iz semaforja, ki je v pomoč slepim osebam. Tako sem spoznal, da je res, kar so mi ob začetku uporabe novega aparata večkrat povedali, da ne bom takoj »normalno« slišal, ampak je za to potreben čas in potrpežljivost. Tako sem večkrat bil na fittingih, ker sem imel želje, da mi aparat nastavijo bolj glasno, bolj natančni itd. ... Enkrat sem bil na fittingu skoraj dve uri, ker sem imel nastavitve za oba aparata in želel, da bi bilo nastavljanje bolj natančno; »prvi zvoki«, pa vendar ne morejo biti za oba aparata enake nastavitve. V službi so mi občasno, ko sem uporabljal samo novi aparat, očitali, da ne poslušam, vendar je bila to posledica tega, da še nisem bil »navajen« novega aparata. Zdaj sem že dosti bolj zadovoljen, saj sem napredoval v poslušanju z novim aparatom. Je dolgotrajno in naporno, vendar napredujem v poslušanju. Se mi pa tudi zgodi, da levi aparat kje odložim (v avtu, službi, kopalnici ...) in malo pozabim nanj.

IZŠTEVANKE

Sergeja Groegl, Center za sluh in govor Maribor

Izštevanke so v razvoju poslušanja in govora ena od pomembnejših dejavnosti otroka. Ritem in rima besedila pomagata otroku razvijati slušno pozornost, omogočata mu hitrejšo zapomnitev in lažjo zaznavo glasov. Če ob tem še prilagodimo hitrost govora, torej, če ga upočasnimo, je zaznava posameznih glasov lahko še natančnejša. Seveda govora ne pačimo, z ritmom ali morda še petjem samo podaljšamo čas zaznave in tako omogočimo otroku lažjo zaznavo glasov. Najpomembnejši moment pri učenju in zapomnitvi je igra, osnovna otrokova dejavnost, ob kateri otrok socialno-čustveno zori.

Zakaj piktogrami?

Pripomorejo k lažji predstavljenosti, razumevanju in pomnjenju besedila.

Za vas sem pripravila izštevanko z naslovom Reci lipa, poiščite jo na naslednji strani.

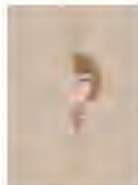
Torej, IGRAJTE se, izštevajte, poslušajte, sestavljajte, pojte, plešite, uporabite inštrumente, kamne, palčke, gibe ...

Uporabite domišljijo, ta nima meja in vodi vedno v pravo smer.

Veliko zabave pri igri!

IZŠTEVANKA

Sergeja Groegl, Center za sluh in govor Maribor

RECI LIPA LJUDSKA IZŠTEVANKA					
					
RECI	LIPA,	TI	SI		PIPA.
					
RECI	LAJNA,	TI	SI		CAJNA.
					
RECI	LADJA,		POLNA		SADJA
					
RECI	LOK,		NIMA		ROK.
					
RECI	LOV,	SKRIJ	SE	V	ROV.
					
RECI	LUČ,	TI	SI		FUČ.

SONNET 2

Za majhna ušesa in roke

SONNET 2 je prav tako odporen proti prahu in umazaniji kot proti vlagi.
Z Waterwear srajčko funkcionira tudi v vodi.

Posamezne dele procesorja lahko otrokom varno zaklenemo,
da otroci ne bi kašnega dela razstavili ali pojedli.

Aplikacija Audiokey omogoča staršem, da SONNET 2 svojega otroka s pomočjo
pametnega telefona prilagajajo. Nadaljnje praktične funkcije Audiokey omogočajo
staršem spremljati delovanje procesorja in jim pomaga najti izgubljen SONNET 2.

<https://go.medel.pro/SONNET2>

SONNET 2. Made For You.

Izkušnje so najboljši učitelj!

